

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Návrh optimalizace pohledávek u vybraného
podnikatelského subjektu z hlediska účetního
a daňového**

Petra BUREŠOVÁ

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Petra Burešová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Návrh optimalizace pohledávek u vybraného podnikatelského subjektu z hlediska účetního i daňového

Název anglicky

Proposal of bad debts optimisation from the accounting and tax point of view

Cíle práce

Cílem diplomové práce je vytvoření návrhu na optimalizaci pohledávek z hlediska účetního i daňového u vybrané společnosti.

Metodika

Na základě prostudované odborné literatury je sestavena literární rešerše, ve které jsou charakterizovány základní pojmy vztahující se k problematice. Ve vlastní práci je popsán stávající systém evidence pohledávek a následně je zformulován návrh optimalizace pohledávek z hlediska účetního i daňového u vybrané společnosti.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Pohledávky, odpis pohledávky, daňový účinek, optimalizace, správa pohledávek.

Doporučené zdroje informací

DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-599-1.

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi. 2. vyd. Olomouc: Anag, spol. s r.o., 2011, ISBN 978-80-7263-678-5

VALACH, Josef. Finanční řízení podniku: zakládání podniku, finanční analýza, oběžný majetek, plánování, zdroje a formy financování, investiční rozhodování, hospodářský výsledek, oceňování podniku. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress, 1999, ISBN 8086119211

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavel Štáfek

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 8. 10. 2015

Ing. Helena Čermáková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 02. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Návrh optimalizace pohledávek u vybraného podnikatelského subjektu z hlediska účetního a daňového" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 3. 2016 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Pavlu Štáfkovi za vedení během zpracování bakalářské práce, za podnětné připomínky a odbornou podporu.

Návrh optimalizace pohledávek u vybraného podnikatelského subjektu z hlediska účetního a daňového

Proposal of bad debts optimisation from the accounting and tax point of view

Souhrn

Tato diplomová práce je zaměřena na správu a vymáhání pohledávek ve společnosti podnikající v tržním segmentu rychloobrátkového zboží (FMCG společnost). V práci jsou znázorněny účetní a daňové aspekty týkající se jednotlivých operací s pohledávkami a jejich správné vykazování v souladu s jednotlivými legislativními úpravami daně z příjmů právnických osob a zákona o rezervách. Pro získání informací potřebných k vypracování práce byla prostudována odborná literatura a využity základní účetní a daňové principy, které jsou popsány v teoretické části práce. Tyto principy jsou aplikovány na praktických příkladech, které jsou konstruovány tak, aby pokrývaly typické problémy z oblasti pohledávek včetně správného účtování a aplikace daňové legislativy. Legislativní požadavky vztahující se k pohledávkám jsou přehledně koncipovány do jednoduchého schématu, které lze využít při rozhodování v jednotlivých fázích pohledávky po splatnosti. Na základě modelových případů a prostudování postupů řízení pohledávek ve společnosti byly doporučeny kroky, které vedou ke zjednodušení evidence pohledávek, ke správné tvorbě daňových opravných položek a k využívání institutu postoupení pohledávek, který je dosud společností opomíjen.

Summary

This diploma work is focus on the bad debts management and bad debts prosecution in the company operating in fast moving consumer goods business segment. In the work there are mentioned the accounting and tax aspects related to bad debts and their correct performance with the allignment of corporate income tax legislation and provision law. The specialised literature and the basic tax and accountacy principles, which are described in the theoretical part of the work, were studied for this work. These principles are applied on the practical cases which are designed to cover all typical problems from bad debts area including correct accounting and tax solution. The tax legislative requests for bad debts are arranged to clear scheme that can cover decision steps in particular phases of bad debts. Based on the practical cases and studies of the bad debts management in the company were recommended steps which can lead to simplification of bad debts evidence, to correct creation of tax provisions and to use the cession of bad debts which have not been already used.

Klíčová slova: nedobytná pohledávka, věřitel, dlužník, bonita, účetní opravná položka, daňová opravná položka, instituty vymáhání pohledávek, kreditní systém, cese pohledávky, odpis pohledávky

Keywords: bad debt, creditor, debtor, solvency, book and tax bad debts provision, bad debts prosecution, credit system, cession of bad debt, bad debt write-off

Obsah:

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika	11
2.1	Cíl práce	11
2.2	Metodika práce	11
3	Teoretická východiska	13
3.1	Vznik pohledávky	13
3.2	Bonita odběratele	13
3.3	Inkasní lhůta pohledávek v podnikatelské praxi.....	15
3.4	Pohledávky z pohledu podniku a jeho řízení.....	15
3.5	Evidence pohledávek v účetnictví	16
3.6	Instrumenty zajištění pohledávek	18
3.7	Účetní opravné položky k pohledávkám.....	21
3.8	Odpis pohledávek z účetního hlediska.....	22
3.9	Cese pohledávky	23
3.10	Daňové opravné položky k pohledávkám	24
3.11	Odpis pohledávek z daňového hlediska	28
3.12	Tvorba záporných daňových opravných položek.....	28
4	Praktická část.....	30
4.1	Představení společnosti	30
4.2	Druhy pohledávek ve vybrané společnosti.....	31
4.3	Řízení pohledávek ve společnosti.....	31
4.4	Nastavení kreditních limitů ve vybrané společnosti	32
4.5	Účetní nastavení pohledávek ve společnosti	35
4.6	Proces tvorby účetních opravných položek.....	36
4.7	Splátkové kalendáře a jejich účtování.....	38
4.8	Proces účtování nákladů spojených se soudním vymáháním.....	39
4.9	Cese pohledávky a její dopad na základ daně z příjmu právnických osob	40
4.10	Rozbor pohledávek po splatnosti.....	44
4.11	Formy vymáhání pohledávek ve společnosti Alfa, a.s.....	46
4.12	Proces tvorby daňových opravných položek.....	49
4.13	Řešení pohledávek v podnikatelské praxi	54

4.14	Proces rozhodování u pohledávky po splatnosti.....	57
4.15	Odpis pohledávek a jejich podrozvahová evidence.....	59
4.16	Příslušenství pohledávek.....	60
4.17	Pohledávky za subjekty ve skupině.....	61
4.18	Silné a slabé stránky správy pohledávek ve společnosti Alfa a.s.....	62
5	Zhodnocení výsledků a doporučení.....	64
6	Závěr.....	66
7	Seznam použitých zdrojů.....	68
8	Přílohy.....	72

1 Úvod

V současné době marketingově zaměřené ekonomiky je pro subjekty na trhu žádoucí zejména prodat své produkty. Ovšem vystavení faktury a fyzická předávka zboží či provedení služeb ještě není zárukou, že společnost dostane za své řádně dodané zboží nebo vykonané služby zaplacené. Často se pak podnikatelský subjekt, který neobdrží za svá poskytnutá plnění zaplacené, snadno dostane do druhotné platební neschopnosti a finančních problémů, které nejsou zapříčiněny špatným hospodařením subjektu ale jeho odběrateli. Jako obrana před platební neschopností je zejména doporučeno prověřit zákazníka a uzavřít řádnou právní smlouvu se všemi právními náležitostmi. Prověření solventnosti zákazníka však není dosti silným opatřením, a proto se podnikatelské subjekty – věřitelé – obracejí k použití institutů vymáhání pohledávek.

Operace, které podnikatelský subjekt provádí v rámci řízení a vymáhání svých pohledávek (aktiv) se promítají do účetnictví a do daňové povinnosti subjektu. To, jak subjekt své pohledávky dokáže úspěšně řídit, ovlivňuje ukazatele finanční analýzy jako např. čistý pracovní kapitál nebo likviditu společnosti. Vliv efektivity vymáhání pohledávek se projevuje zejména také na cash flow podniku – konkrétně na jeho příjmové straně. Po daňové stránce dochází k rozsáhlým změnám daňové legislativy, které jsou velmi časté a v praxi nejsou zcela reflektovány do daňové povinnosti subjektů. Zanedbání daňové evidence a absence kreditního systému ve společnosti jsou důvodem pro neefektivní řízení v oblasti pohledávek.

Správná účetní a daňová evidence, detailní sledování pohledávek a dobře nastavený kreditní systém může pomoci včas optimalizovat návratnosti pohledávek, cashflow a finanční ukazatele společnosti nebo přinést daňové úspory. Sledování poněkud složité právní a daňové legislativy v této oblasti se stává pro podnikatelské subjekty nezbytností. Subjekt může při daňové optimalizaci ovlivnit některé daňové oblasti vlastními vnitřními směrnici nebo má možnost čerpat přímo ze změn daňové legislativy.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je vytvoření návrhu na optimalizaci pohledávek z účetního a daňového hlediska u vybraného podnikatelského subjektu. Navrhované optimalizační změny jsou zaměřeny na vybraný ekonomický subjekt obchodující s rychloobrátkovým zbožím (tzv. FMCG společnost)¹. V souvislosti s účetní a daňovou optimalizací jsou v rámci navrhovaného modelového řešení definovány silné a slabé stránky správy pohledávek ve společnosti.

Hlavního cíle je dosaženo pomocí dílčích cílů. Zpracování prvního dílčího cíle vztahující se k optimalizaci pohledávek z hlediska účetního je zaměřeno na zobrazení základních právních předpisů upravujících správu pohledávek a zachycení stávajícího stavu pohledávek v účetnictví. Tento stav je výchozím stavem pro doporučení optimalizačních kroků v účetní evidenci.

Druhý dílčí cíl je zaměřen na optimalizaci pohledávek v daňové oblasti. S pomocí demonstrace správné aplikace daňových předpisů na reálných příkladech z praxe, je poukazováno na správnou tvorbu daňových opravných položek včetně jejich vlivu na základ daně z příjmu právnických osob u vybraného podnikatelského subjektu.

2.2 Metodika práce

Práce je zaměřena na analýzu pohledávek výrobní společnosti působící na rychloobrátkovém trhu na základě poskytnutých dat z oblasti pohledávek a kreditního systému. Jméno společnosti je zachováno pro tuto práci v anonymitě, vybraný subjekt bude dále označován jako společnost „Alfa“.

Praktická část popisuje základy kreditního systému společnosti a návaznost na účetní a daňovou legislativu na základě prostudované odborné literatury. S ohledem na možnosti zlepšení řízení pohledávek a daňové úspory jsou pohledávky porovnány z několika úhlů pohledu. Srovnání je zaměřeno na portfolio pohledávek dle předmětu a důvodu jakým dochází ke vzniku pohledávky (prodej výrobků, služeb, majetku), a k jakým subjektům (intercompany pohledávky, VIP zákazníci, ostatní externí subjekty) ke vzniku pohledávky dochází včetně následných účetních zápisů. Dále jsou analyzovány pohledávky z hlediska

¹ Pozn.: zkratka FMCG společnost – jedná se o společnost obchodující s rychloobrátkovým zbožím - tzv. fast moving consumer goods

délky doby po splatnosti, způsobu vymáhání a z pohledu možnosti tvorby účetních a daňových opravných položek. Správná tvorba daňových opravných položek bude simulována na vybraných případech z portfolia evidovaných pohledávek. Výstupem dané analýzy je poukázáno na nové možnosti koordinace oblastí pohledávek a dosažení takových daňových postupů vztahující se k dani z příjmu právnických osob, které by mohly přinést společnosti daňovou optimalizaci.

3 Teoretická východiska

Teorie popisující vznik, řízení, vymáhání a zánik pohledávek je v účetní, daňové i právní legislativě velmi obsáhlá. Z důvodu rozsáhlosti jsou pro diplomovou práci použita pouze teoretická východiska z výše uvedených oblastí, která jsou nezbytně nutná pro pochopení problematiky pohledávek a budou přímo směřovat k dosažení cíle diplomové práce.

3.1 Vznik pohledávky

Obsah pojmu pohledávka vychází zejména z § 1721 zák. č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku, podle kterého má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit. Lze tedy zjednodušeně říci, že pohledávka je právo věřitele na plnění od dlužníka. Tomuto právu odpovídá povinnost dlužníka splnit svůj závazek vůči věřiteli (Doleček, 2014). Pohledávky vznikají z právních úkonů, zejména ze smluv, z protiprávního činu nebo z jiné právní skutečnosti, která je k tomu právně způsobilá. Pohledávka vzniká na základě písemné nebo ústní smlouvy, kdy se zhotovitel zavazuje dodat plnění ve prospěch objednatele. V případě, že k plnění nedojde, dostává se zhotovitel do role dlužníka a objednatel do role věřitele. Již při uzavírání smlouvy je vhodné myslet na to, že může nastat situace, kdy zhotovitel nebude schopen dostát svým závazkům a zakotvit do smlouvy právní instrumenty penále, smluvních pokut a způsoby zajištění pohledávky. Při neplnění závazku je třeba dlužníka pravidelně písemně upomínat, popř. utvrdit se s dlužníkem, že uznává svoji pohledávku a nastavit například splátkový kalendář. V krajním případě musí věřitel přistoupit k soudnímu vymáhání, které je nejen časově a finančně náročné, ale při kterém se musí zejména potvrdit, že pohledávka skutečně vznikla na základě smluvních ujednání a dlužník ji akceptuje. Za nedobytnou lze pohledávku označit tehdy, pokud chybí vůle dlužníka plnit nebo je dlužník v platební neschopnosti. V případě, že věřitel aktivně svoji pohledávku nevymáhá, tato je po 3 letech od svého vzniku promlčena a nemůže být již nadále vymáhána.

3.2 Bonita odběratele

Jednou ze základních zásad kreditního systému v každé společnosti je nastavení systému hodnocení solventnosti odběratele a navázat na tuto vlastnost kreditní limity. Bonita znamená důvěryhodnost daného odběratele, kterou lze ověřit na základě jeho finanční stability zjištěné z výkazů společnosti. Další informace o bezdlužnosti např. vůči orgánům

celní a daňové správy zajišťuje elektronická databáze Ministerstva financí. Bonitu je možné ověřit zdarma např. pomocí elektronického nástroje dostupného na internetových stránkách www.checklist.cz, kde pomocí barev semaforu lze zjednodušeně zjistit, zda je firma pro další spolupráci bezpečná. Spolehlivost odběratele z hlediska odvodů daně z přidané hodnoty lze zjistit v databázi Ministerstva financí Ares, kde je zveřejněn seznam nespolehlivých plátců daně z přidané hodnoty.

Pro zjišťování informací o odběratelích lze využít služeb institucí specializovaných na sběr dat a zkoumání úvěrové schopnosti podniků či vlastní sběr informací, kdy se soustředíme na dostupné zdroje o daném odběrateli, jako jsou finanční výkazy, tržní cena akcií či ostatní mediální možnosti (internet, novinové články apod.).

Na základě ověřené solventnosti je možnost nastavit kreditní limit, čím se rozumí maximální povolená výše pohledávky z titulu prodeje zboží či služeb za fakturačním zákazníkem v jednom časovém okamžiku. Výše této pohledávky je součtem fakturovaných částek ze všech v minulosti vystavených a dosud neuhrazených faktur. Kreditní limit lze nastavit vůči jednomu zákazníkovi nebo i vůči skupině více zákazníků, kteří spadají pod jednoho plátce. Výše kreditního limitu, který lze chápat jako poskytnutý úvěr, je stanovena podle důležitosti daného zákazníka, jeho odběrů a platební morálky.

Výčet ukazatelů podílejících se na konečném hodnocení bonity (web Podnikátor, 2014):

Pohled strukturálního rizika

- právní forma, vznik a historie firmy, výše základního kapitálu, struktura společníků, plátcovství DPH, obor činnosti.

Finanční a likvidní rizika

- ukazatele zadluženosti, ukazatele likvidity.

Výnosová rizika

- obrat kapitálu, aktiva, ukazatele rentability, ukazatele aktivity.

Ostatní parametry

- komunikace, webové stránky, konkurz, likvidace, vedené exekuce, platební morálka.

3.3 Inkasní lhůta pohledávek v podnikatelské praxi

Platební morálka firem je soubor ukazatelů vyjadřující platební chování jednotlivých subjektů, ať firem, či institucí při plnění jejich finančních závazků. Ukazuje, kolik dnů po splatnosti nebo před splatností daná firma platí své závazky nebo jaká je obvyklá splatnost v daném odvětví či státu. V mnohých případech lze z vývoje platební morálky určitého subjektu či odvětví predikovat potenciální problémy dříve než nastanou. (Perthen, 2016)

Doba splatnosti pohledávek se vypočítá jako součet dlouhodobých a krátkodobých pohledávek dělený tržbami a počtem dnů kalendářního roku. Tento ukazatel také vypovídá o tom, jak silnou vyjednávací pozici má jednotlivá firma vůči svým zákazníkům. Čím kratší je doba splatnosti, tím jsou zákazníci na dané firmě závislí a respektují její podmínky.

Za přiměřenou splatnost faktur od odběratele je považována v podnikatelské praxi lhůta 30 dní, zároveň občanský zákoník umožňuje sjednat delší než 60ti denní splatnost, pokud to není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé.

Z prováděných výzkumů vyplývá, že průměrná doba splatnosti v České republice se pohybuje okolo 36 dní ode dne vystavení faktury. Z celkového objemu faktur je českým firmám pozdě uhrazena zhruba čtvrtina. Nejdelší lhůty splatnosti poskytují svým firemním zákazníkům české firmy ve výrobním sektoru (v průměru 42 dní), zatímco nejkratší ve finančním sektoru (29 dní). Domácí nedobytné pohledávky obvykle činí u podnikatelských subjektů okolo 4,5 % z celkového objemu pohledávek a zahraniční 4,2 %. Jako nejčastější důvod zpoždění plateb uvádějí tuzemští zákazníci potíže s likviditou. U nedobytných zahraničních pohledávek za firemními zákazníky většinou pokusy o vymožení selhávají (web Zet.cz, 2013).

V Evropě je včas zapláceno 37,6 % faktur, tuzemsko tak z porovnání vychází lehce nadprůměrně. Do třiceti dnů po splatnosti se v Česku zaplatí 53,5 % faktur, do šedesáti 5,7 %, do tří měsíců pak 1,4 %. (Studie Bisnode a Dun & Bradstreet, 2015).

3.4 Pohledávky z pohledu podniku a jeho řízení

Pohledávky se řadí mezi oběžný majetek podniku s vysokou likviditou – lze je tedy snadno prodat a přeměnit na peníze v případě, že firma se ocitne ve finančních problémech. Obchodní pohledávky patří mezi nutnou složku majetků podniků z ekonomických důvodů

– např. odběratel nemůže platit ihned při dodávce, protože sám dosud nerealizoval své výrobky a bez úvěru by se tak zpomalil reprodukční proces.

Z pohledu funkcí podniku ovlivňují pohledávky následující funkce:

- potřebnou platební schopnost podniku (likviditní funkce),
- mohou sloužit jako rezerva pro krytí nejrůznějších rizik (rezervní funkce),
- slouží pro krytí závazků podniků (záruční funkce),
- ukazatel druhého stupně likvidity,
- cash flow podniku,
- hodnotu čistého pracovního kapitálu.

Řízení pohledávek lze chápat jako činnost podniků směřující k jejich optimálnímu usměrňování. Předmětem řízení je zejména racionalizace objemu pohledávek, jejich vývoj, struktura, doba splácení, likvidnost, rizika spojená s pohledávkami, platební neschopnost či nevěle odběratelů a činnosti související s vymáháním pohledávek. Protože pohledávky váží finanční zdroje, je jejich řízení i řízením finančním, kdy sledujeme zejména průměrný stav pohledávek a dobu jejich obratu. V případech, kdy oblast pohledávek není v podniku správně vedena, dochází k poruchám placení daného věřitelského subjektu a problémy se dále odrážejí v dalším reálném hospodaření (Valach, 1999).

3.5 Evidence pohledávek v účetnictví

Pohledávky v účetnictví upravuje Český účetní standard 017 - Zúčtovací vztahy, který určuje obsahové vymezení a postupy účtování pohledávek. Standard rozlišuje následující druhy pohledávek (Pilátová, Richter 2011):

- pohledávky z obchodních vztahů,
- pohledávky vůči ovládané a ovládající osobě,
- pohledávky vůči osobě, která má v účetní jednotce podstatný vliv,
- pohledávky za společníky, členy družstva a za účastníky sdružení,
- pohledávky za zaměstnanci,
- pohledávky z titulu sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění,
- pohledávky vůči státu,
- pohledávky z titulu poskytnutých záloh,
- ostatní pohledávky,
- odložená daňová pohledávka.

Nejtypičtější pro podnikatelské subjekty, jsou pohledávky z obchodních vztahů, které se evidují v účetní skupině 31-Pohledávky. Podle typu pohledávky volíme při účtování příslušný pohledávkový účet ve skupině 31 a odpovídající výnosový účet. Přehled nejčastěji používaných syntetických účtů v praxi (Pilátová, Richter 2011):

- účty pohledávek:

311 – Pohledávky z obchodních vztahů,

312 – Směnky k inkasu,

313 – Pohledávky za eskontované cenné papíry,

315 – Ostatní pohledávky.

V Tabulce č. 1 je zobrazena základní možnost evidence pohledávky v účetnictví od počátku jejího vzniku do následné úhrady.

Tabulka 1: Účtování vzniku pohledávky

Číslo operace	Popis operace	Částka (Kč)	MD	Dal
1.	Faktura vydaná-prodej zboží	121 000,-	311	
	Výnos z prodeje	100 000,-		604
	21 % DPH	21 000,-		343
2.	Úhrada pohledávky	121 000,-	221	311

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Interní evidence pohledávek ve společnosti

Saldo odběratele v účetnictví

Saldo odběratele udává přehled o otevřených nebo uhrazených pohledávkách a zálohových platbách od doby vzniku obchodní spolupráce s partnerem. Zároveň nám podává informace o pohledávkách po splatnosti, o jejich urgencích, nákladech na vymáhání či o nepřirazených došlých platbách. Dobře vedené saldo nám bude dále poskytovat informace o výši účetních a daňových opravných položek, splátkovém kalendáři nebo o přistoupení nového dlužníka k dluhu dlužníka původního.

Dokladová inventura pohledávek

Dokladová inventura slouží pro ověření zůstatků rozvahových účtů. Z neuhrazených pohledávek by inventura měla podrobně analyzovat pohledávky dle druhu, dle počtu dnů po

splatnosti, dle druhu dlužníka (intercompany pohledávky, tuzemské pohledávky). Ideálním stavem je navázání dokladových inventur stavů rozvahových účtů 311 na stav účtů tvorby opravných položek 391 a tyto dále provázat na zůstatky nákladových účtů 558 nebo 559. Každá společnost je povinna dle zákona o účetnictví (v případě, že má auditovanou účetní závěrku), analyzovat zůstatky rozvahových účtů.

3.6 Instrumenty zajištění pohledávek

Již při vzniku pohledávky je vhodné mít nadefinován způsob, jakým se budou pohledávky zajišťovat a vymáhat. Nástroje zajištění pohledávek pojišťují návratnost nezaplacených pohledávek. Možnosti zajištění pohledávek jsou uvedeny v občanském zákoníku, v okamžiku, kdy se nedaří vymožení pohledávky, lze využít tyto instrumenty. Vhodné je včlenit tyto instrumenty do každé uzavírané podnikatelské smlouvy.

Smluvní pokuta

Tento instrument pomáhá zajistit pohledávky vyplývající ze smlouvy. Smluvní pokuta má nejčastěji peněžitý charakter. Smluvní pokuta má svoji vlastní splatnost, která se liší od původní pohledávky, ke které se tato pokuta vztahuje. Lze ji vymáhat pouze do doby, než dojde k zániku pohledávky nebo k odstoupení od smlouvy. Z účetního hlediska je přijatá smluvní pokuta nákladem, účtuje se na účty skupiny 54 – Jiné provozní náklady. Z daňového hlediska je smluvní pokuta daňově uznatelným nákladem až po jejím zaplacení – totéž platí i pro výnosové smluvní pokuty.

Úrok z prodlení

Jde o peněžitou sankci, která roste s časovým intervalem prodlení, jenž nutí dlužníka k úhradě pohledávky. Úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky jsou tzv. příslušenstvím pohledávky – tedy při soudním či konkurzním řízení je vymáhána hodnota pohledávky včetně tohoto příslušenství zároveň.

Pohledávka má své příslušenství, jímž jsou smluvené úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky. Příslušenstvím pohledávky není smluvní pokuta (Vondrášková, 2011).

Bankovní záruka

Tento instrument vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže dlužník nesplní svůj závazek (Drbohlav, Pohl, 2011).

Uznání závazku

Jedná se o písemné odsouhlasení závazku dlužníkem, kdy věřitel nemusí složitě a často neúspěšně prokazovat existenci své pohledávky pomocí jiných důkazů. Pohledávka je tímto písemným uznáním potvrzena a trvá, i když již byla v době uznání promlčena.

Splátkový kalendář

Dlužník se zavazuje věřiteli, že danou pohledávku uznává a přistupuje k její úhradě dle stanoveného plánu (kalendáře). Dlužná částka je tedy rozdělena do obvykle stejně velkých částek, z nichž každá má svoji splatnost. Je výhodné si do uzavíraného splátkového kalendáře nastavit právní formulaci, že okamžikem nesplacení jedné splátky se stává splatný celý dluh. Tato formulace pomáhá i při tvorbě daňových opravných položek, které v tomto okamžiku mohou být tvořeny k celé dlužné částce.

Směnka

Tento cenný papír obsahuje závazek dlužníka sepsaný v přesně stanovené formě, který dává majiteli směnky nesporné právo žádat ve stanovenou dobu zaplacení částky uvedené na směnce. Uplatnitelné nároky ze směnky jsou vázány na její držbu a předložení.

V případě, že jsou instrumenty zajištění pohledávek neúspěšné a pohledávka se stane nedobytnou (tedy pravděpodobnost platby od dlužníka je velmi nízká), je nutné přistoupit k následujícím možným řešením nedobytných pohledávek:

Vzájemný zápočet pohledávek

Jedná se o situaci, kdy náš dlužník je zároveň našim věřitelem. Tento právní akt lze uzavřít jednostranně (bez souhlasu dlužníka) či dvoustranně, kdy si dlužník a věřitel vzájemně odsouhlasí započítané pohledávky.

Pojištění pohledávek

Zvláště společnostem, které obchodují se zahraničím, se doporučuje pojistit své pohledávky, neboť v případě zahraničního soudního řízení vznikají velké náklady související s vymožení pohledávek a jde o velmi časově náročnou záležitost. Pojištěnému je nastaven limit krytí včetně spoluúčasti pojišťovny, která se pohybuje mezi 10 – 15 % z hodnoty vymáhaných pohledávek.

Postoupení pohledávek (cese)

Jedná se zejména o úplatný převod pohledávky ve formě prodeje. Detailní problematika cese je řešena v kapitole 3.9 této diplomové práce.

Kapitalizace pohledávek

Procesem kapitalizace lze pohledávku převést na vlastnický podíl ve společnosti dlužníka.

Soudní vymáhání a následné exekuční řízení

Pokud selhaly veškeré komunikační snahy věřitele s dlužníkem a selhaly i zajišťovací instrumenty pohledávky, je jediná možnost přikročit k soudnímu vymáhání pohledávky, které v případě výhry soudního sporu dává věřiteli právo na uspokojení pohledávky s pomocí exekuce na majetku dlužníka. Tato cesta je ale velmi nákladná a zdlouhavá. Soud nejprve zjišťuje, zda předmětná pohledávka vůbec existuje a je oprávněná a až následně přistupuje k rozhodnutí o dlužné částce a způsobům její úhrady. Jedním z možností uspokojení pohledávky po proběhlém soudním řízení je exekuce. Exekuce může mít charakter peněžní (srážky ze mzdy) nebo nepeněžní (prodej majetku).

Insolvence právnických osob

Vyhlašuje se na podnikatelské subjekty, které se dostaly do úpadku vlivem platební neschopnosti nebo celkového předlužení společnosti. Insolvence je formou konkurzu vždy vyhlášena na návrh dlužníka, věřitele nebo ji společnost může vyhlásit na sebe sama. Konkurz je tedy likvidační forma řešení úpadku. Podstata konkurzu spočívá v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkurzu, jsou zjištěné pohledávky přihlášených věřitelů uspokojovány zásadně poměrně z výnosů, které vzniknou zpeněžením majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud zákon nestanoví jinak (Krčová, 2011). V České republice došlo k enormnímu nárůstu vyhlášených insolvencí na podnikatelské subjekty mezi roky 2012 a 2013 o 33,7 %. Tento trend negativně ovlivňuje podnikatelské prostředí a ztěžuje příliv nových investorů do země (Studie Unternehmensinsolvensen in Europa 2013/2014).

Mediační řízení

Alternativní způsob řešení sporů, který je stále relativní novinkou a doposud není hojně využíván. Jedná se o způsob, kdy se strany sporu snaží o nalezení smírného řešení za účasti tzv. mediátora. Ten je nezávislá osoba, vystupující jako třetí strana sporu, která se snaží najít pro účastníky sporu co nejpříjemnější řešení (Bařinová, 2007).

3.7 Účetní opravné položky k pohledávkám

Účetnictví je věrným obrazem skutečnosti a zároveň přistupuje k pohledávkám z principu opatrnosti. Pro pohledávky, které jsou po splatnosti, je možné vytvářet účetní opravné položky. Tyto opravné položky dočasně snižují hodnotu pohledávky, neboť u evidované a nepromlčené pohledávky existuje pravděpodobnost úhrady – např. soudní cestou, přihlášením se do konkurzu apod. Snížení hodnoty pohledávek účetní opravnou položkou má pouze dočasný charakter. Opravná položka se ruší, pokud pominul důvod pro její tvorbu a pohledávka byla uhrazena nebo došlo naopak k trvalému odepsání pohledávky, k promlčení pohledávky nebo její likvidaci. Opravná položka se netvoří, je-li celková výše salda pohledávky za odběratelem nulová nebo záporná. Účetní opravné položky neovlivňují daňový základ. Opravné položky jsou tvořeny na základě inventarizace pohledávek, kdy posuzujeme jejich odůvodněnost a výši. Účetní opravné položky mohou mít daňově uznatelný nebo nedaňový charakter. Podnikatelský subjekt má možnost si stanovit interní směrnici výši tvorby účetní opravné položky. Hodnota tvorby účetní opravné položky může být maximálně do hodnoty 100 % rozvahové hodnoty pohledávky. Účty tvorby opravných položek nesmí mít záporné zůstatky. V tabulce níže je demonstrován případ tvorby účetní opravné položky k neuhrazené pohledávce.

Tabulka 2: Tvorba a rozpuštění účetní opravné položky

Číslo operace	Popis operace	Částka (Kč)	MD	Dal
1.	Faktura vystavená - neuhrazená pohledávka za prodej zboží	121 000,-	311	604
2.	Tvorba účetní opravné položky	20 000,-	558	391
3.	Úhrada pohledávky	121 000,-	221	311
4.	Zrušení účetní opravné položky	20 000,-	391	558

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Ve finančním výkazu rozvaha se pohledávky vykazují v hodnotě brutto, tzn. v jejich celkové jmenovité hodnotě, dále se uvádí hodnota opravné položky ve sloupci korekce

a rozdíl těchto položek tvoří hodnotu pohledávek netto – tzn. jejich reálnou hodnotu očištěnou o opravné položky.

3.8 Odpis pohledávek z účetního hlediska

Tento odpis navrhuje ve společnosti kreditní oddělení nebo odpovídající vedoucí pracovník na základě směrnic a schválených postupů. Účetním odpisem pohledávky nekončí její životnost v účetnictví, odepsaná pohledávka je dále evidována na podrozvahových účtech. Dojde-li k úhradě odepsané pohledávky, je výnos z daňového hlediska posuzován podle toho, zda v minulosti byl odpis daňově uznatelným nebo nedaňovým nákladem. Výnos získaný z úhrady pohledávky přebírá stejné daňové zacházení jako odpis pohledávky.

Účetní odpis pohledávky může být proveden například v těchto případech:

1. Je upuštěno od vymáhání pohledávky, u níž dochází k následujícím skutečnostem:
 - je zřejmé, že by náklady na vymáhání přesáhly výtěžek,
 - podle sdělení policie, soudu je dlužník neznámého pobytu,
 - bylo ověřeno, že pohledávka je promlčená,
 - společnost nemá dostatek podkladů pro doložení existence či oprávněnosti pohledávky (např. potvrzený dodací list, smluvní dokumenty apod.).
2. Jsou odepisovány pohledávky, ke kterým nebyly tvořeny daňové opravné položky (např. pohledávky mezi spojenými osobami).
3. Jedná se o nevýznamné částky – např. přeplatky či nedoplatky v řádech desítek korun.

V případech, ve kterých bude opravná položka vytvořena ve výši 100 % hodnoty nepromlčené pohledávky, může být tato pohledávka odepsána a opravná položka k ní zrušena s výjimkou pohledávek za dlužníky v konkursním a vyrovnávacím řízení. Takto odepsaná pohledávka se dále sleduje na podrozvahových účtech s výjimkou těch pohledávek, u kterých došlo k jejich zániku. Přijatá úhrada odepsané pohledávky se vyúčtuje jako výnos na příslušném účtu účtové skupiny 64 - Jiné provozní výnosy. Odepsaná pohledávka je dále zachycena na podrozvahových účtech (Český účetní standard č. 005, 2015).

3.9 Cese pohledávky

Jestliže má být z nedobytných pohledávek získán alespoň poměrný výnos, pak je možné zvolit prodej těchto pohledávek. Při prodeji neboli cesi jednájí mezi sebou postupitel (věřitel) a postupník (kupující pohledávky).

Cese pohledávek se řídí následujícími základními pravidly (Dlužník vám neplní dluh, můžete pohledávku postoupit, 2014):

- postoupení pohledávky je nutné dlužníkovi oznámit,
- dlužníkovi zůstávají zachovány vůči věřiteli všechny námitky, které mohl uplatnit proti původnímu věřiteli,
- v případě úplatného postoupení pohledávky odpovídá postupitel postupníkovi za to, že pohledávka v době postoupení existovala a ručí za její dobytost
- pohledávku může vymáhat i sám postupitel svým jménem na účet postupníka,
- některé pohledávky postoupit nelze (např. za zemřelým dlužníkem).

V tabulce č. 3 je znázorněno účtování prodeje pohledávky včetně tvorby a rozpuštění daňové opravné položky.

Tabulka 3: Prodej pohledávky

Číslo operace	Popis operace	Částka (Kč)	MD	Dal
1.	Zaučtování pohledávky z obchodního vztahu (prodej zboží)	100 000,-	311	604
2.	Zúčtování nákladů vymáhacího řízení k hodnotě pohledávky	10 000,-	311	325
3.	Proúčtované výnosové smluvní úroky z prodlení	5 000,-	311	644
4.	Tvorba daňové opravné položky – 20 %	20 000,-	558	391
5.	Úhrada od postupníka	50 000,-	221	646
6.	Rozpuštění daňové opravné položky	20 000,-	391	558
7.	Odpis pohledávky včetně příslušenství	115 000,-	546	311
8.	Odpis smluvního úroku do nákladů	5 000,-	644	311

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Prodej pohledávky má vliv i na daňový základ společnosti. Pokud prodáváme pohledávky, je pro nás daňově uznatelným nákladem dle § 24 odst. 2 písm. s zákona o dani z příjmu č. 586/1992 Sb. jmenovitá hodnota pohledávky až do výše příjmu z jejího postoupení. (Zákon o dani z příjmu právnických osob č. 586/1992 Sb., 2015). Hodnota příjmu z prodeje pohledávky může být ještě zvýšena o hodnotu vytvořené daňové opravné položky. V případě uvedeném v tabulce č. 3 je dopad na daňový základ daňově neuznatelná ztráta z prodeje pohledávky 50 000 Kč snižená o hodnotu opravné položky 20 000 Kč.

3.10 Daňové opravné položky k pohledávkám

Zákon o dani z příjmů umožňuje vytvářet daňové opravné položky při časovém nesouladu mezi zaúčtováním výnosu a obdržetím příjmu (Zákon o rezervách č. 593/1992 Sb, 2015). Výnosy z prodeje výrobků a služeb jsou zdanitelné v aktuálním zdaňovacím období sazbou daně z příjmu 19 % a podléhají odvodu daně z přidané hodnoty i v případě, že nedošlo k jejich zaplacení.

Tvorba zákonných opravných položek je upravena v zákoně o rezervách č. 593/1992 Sb. Je třeba podotknout, že tvorba daňových opravných položek u podnikatelského subjektu je dobrovolnou záležitostí ze zákona nevynucovanou. Pouze v případě, kdy je subjekt uplatňuje investiční pobídky, musí povinně vytvořit daňové opravné položky, aby byl stanoven základ daně pro čerpání investiční pobídky ve správné výši.

Zákon o rezervách stanovuje obecná pravidla, kterými vymezuje opravné položky:

- opravná položka je tvořena dle zákona k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994,
- opravná položka je tvořena k rozvahové (jmenovité) hodnotě pohledávky,
- účtování probíhá dle Zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. a dle Českého účetního standardu č. 5,
- tvorba daňových opravných položek není založena na povinnosti, ale jde o právní nárok subjektu.

Zároveň je zákonem o dani z příjmů č. 586/1992 Sb. striktně vymezeno, k jakým pohledávkám se opravné položky tvořit nemohou:

- pohledávky vzniklé z titulu cenných papírů a investičních nástrojů,
- pohledávky vzniklé z úvěrů, zápůjček, ručení a záloh,
- plnění ve prospěch vlastního kapitálu,
- pohledávky vzniklé ve vztahu se spojenými osobami (myšleno majetkově propojenými podnikatelskými subjekty),
- úhrada ztráty obchodní korporace,
- pohledávky účtované jako smluvní pokuty, úroky z prodlení, poplatky, penále a jiné sankce vznikající ze závazkových vztahů,
- pohledávky, jež byly nabyty bezúplatně,
- k ucelenému souboru pohledávek,
- pohledávky již promlčené, zcela účetně odepsané nebo právně neexistující,
- pohledávky, které nebyly účtovány přes výnosy.

Před tvorbou daňových opravných položek je, mimo jiné, nutné zkontrolovat, zda existuje ve vztahu k dlužníkovi splatný závazek. V případě, že ano, je třeba zvážit zápočet pohledávky a splatného závazku, a teprve poté přistoupit ke tvorbě opravné položky (Pilařová, 2013).

Zákon o rezervách dále rozlišuje tvorbu opravných položek dle zvolené možnosti vymáhání pohledávky

- a) daňové opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení (dle § 8 zákona o rezervách)*

V případě, že je pohledávka přihlášena do probíhajícího konkurzního řízení, je možno si od tohoto okamžiku v daném zdaňovacím období tvořit 100 % daňovou opravnou položku bez ohledu na výši přihlášené pohledávky. Pokud nastane situace, že je pohledávka sice přihlášena, ale nevytvoříme ve zdaňovacím období, kdy k přihlášení došlo, daňovou opravnou položku, pak lze tvorbu této opravné položky simulovat dle § 8a zákona o rezervách a postupovat v procentické tvorbě jako by byla pohledávka vymáhána v soudním řízení dle § 8a zákona o rezervách.

b) *daňové opravné položky tvořené k nepromlčeným pohledávkám (dle § 8 a zákona o rezervách)*

V souvislosti s četnými legislativními úpravami tohoto paragrafu v posledních třech letech dochází ke komplikování tvorby opravných položek a ke zvýšení administrativní náročnosti v této oblasti. I když úprava tohoto zákona měla přinést podstatné zjednodušení tvorby daňových opravných položek. Důležité je, aby pohledávka vždy následovala legislativní ustanovení období, do kterého fakticky patří, a tento přístup daňového zacházení byl zachován až do okamžiku zániku pohledávky.

Opravné položky k pohledávkám vzniklým do 31. 12. 2013

Zákon o rezervách do roku 2013 umožňoval tvorbu daňových opravných položek u nepromlčených pohledávek, které podnikatelský subjekt v žádném právním řízení nevymáhal, a to za podmínek, že rozvahová hodnota pohledávky nesměla přesáhnout 200 000 Kč, od splatnosti pohledávky uplynulo více než 6 měsíců a maximální tvorba opravné položky činila 20 % z této rozvahové hodnoty.

U pohledávek, které byly přihlášeny do soudního, rozhodčího nebo správního řízení byly zákonem nastaveny možnosti vyšší tvorby daňových opravných položek v procentuální výši ze jmenovité hodnoty pohledávky. Upraveno do tabulky č. 4:

Tabulka 4: Tvorba daňových opravných položek dle § 8a v zákonné úpravě do 31. 12. 2013

Od lhůty splatnosti uplynulo	Hodnota pohledávky	
	≤ 200 000 Kč	≥ 200 000 Kč
6 měsíců	-	20 %
12 měsíců	33 %	33 %
18 měsíců	50 %	50 %
24 měsíců	66 %	66 %
30 měsíců	80 %	80 %
36 měsíců	100 %	100 %

Zdroj: zákon o rezervách 593/1992 Sb, vlastní zpracování, 2015

Opravné položky k pohledávkám vzniklým od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014

V tomto časovém intervalu došlo ke zjednodušení tvorby daňových opravných položek:

Od konce lhůty splatnosti uplynulo více než	Maximální výše opravné položky
18 měsíců	50 % z hodnoty pohledávky
36 měsíců	100 % hodnoty pohledávky

Zdroj: zákon o rezervách 593/1992 Sb., vlastní zpracování, 2015

Zákonem o rezervách č. 593/1992 Sb. nebyla v roce 2014 omezena hodnota pohledávky a došlo k nastavení rovných podmínek pro všechny pohledávky s výjimkou pohledávek, které subjekt nabyt cesí. Došlo však ke stanovení přílišně dlouhé doby, za kterou lze vytvořit 100 % daňovou opravnou položku na 36 měsíců. Protože pohledávka mohla být po 36 měsících již promlčena, neplynula ze zákona v tomto případě žádná daňová výhoda vztahující se k vytvoření 100 % daňové položky. Proto bylo přistoupeno od 1. 1. 2015 k následující novelizaci tvorby daňových opravných položek:

Opravné položky k pohledávkám vzniklým od 1. 1. 2015

Od konce lhůty splatnosti uplynulo více než	Maximální výše opravné položky
18 měsíců	50 % z hodnoty pohledávky
30 měsíců	100 % hodnoty pohledávky

Zdroj: zákon o rezervách 593/1992 Sb., vlastní zpracování, 2015

c) opravné položky dle § 8c zákona o rezervách

Pokud existují drobné pohledávky, jejichž rozvahová hodnota včetně příslušenství je nižší než 30 000 Kč za jedním dlužníkem (může jít o jednu pohledávku nebo o součet pohledávek za jedním odběratelem), umožňuje zákon k těmto pohledávkám vytvořit 100 % daňovou opravnou položku v období, za které se podává daňové přiznání, uplynulo-li v tomto období 12 měsíců od lhůty splatnosti pohledávky. Toto ustanovení zákona je u podnikatelských subjektů používáno pro nedobytné pohledávky, jejichž hodnota je velmi nízká a náklady na jejich vymožení přesahují jmenovitou hodnotu pohledávky. Tyto drobné pohledávky jsou velmi často odepisovány do daňově uznatelných nákladů, protože k nim lze jednorázově tvořit 100 % daňovou opravnou položku. Odepsat pohledávky do

daňově uznatelných nákladů lze až poté, co byly v účetnictví vytvořeny a rozpuštěny daňové opravné položky k pohledávkám. Pokud nejsou tyto opravné položky vytvořeny a zároveň rozpuštěny, jedná se o procesní pochybení daňového poplatníka, které může být sankcionováno ze strany správce daně.

3.11 Odpis pohledávek z daňového hlediska

Odpis pohledávek je upraven v zákoně č. 586/1992 Sb. o dani z příjmů, § 24 odst. 2, písmeno s), kde jsou vymezeny důvody, při kterých je odpis pohledávky daňově uznatelným nákladem.

Odpis pohledávky je vždy daňově uznatelný (i když není vytvořena daňová opravná položka) v těchto případech (Zákon o dani z příjmu právnických osob č. 586/1992 Sb., 2015):

- konkurz byl zrušen, neboť majetek dlužníka zcela nepostačoval na úhradu pohledávek přihlášených do konkurzu,
- dlužník je v úpadku nebo mu úpadek hrozí na základě výsledků insolvenčního řízení,
- dlužník zemřel a pohledávka nemohla být uspokojena ani na dědicích,
- dlužník jako právnická osoba zanikl bez právního nástupce,
- na majetek dlužníka je uplatňována veřejná dražba nebo je majetek dlužníka postižen exekucí.

Pokud pohledávka nespĺňuje tyto předpoklady daňově uznatelného odpisu a zároveň splňuje předpoklady pro tvorbu daňových opravných položek, je možnost ji zcela daňově odepsat jen v případě, že byla k této pohledávce vytvořena 100 % opravná položka. Zároveň pohledávka nesmí být přihlášena do konkurzního ani vyrovnávacího řízení.

3.12 Tvorba záporných daňových opravných položek

K situaci vytvoření záporných daňových opravných položek dochází tehdy, pokud věřitel eviduje několik pohledávek splatných k jednomu dlužníkovi a obdrží od dlužníka neidentifikovatelnou platbu, která neodpovídá hodnotě dlužných částek. V tomto případě by měl věřitel správně započítat platbu k nejstarší splatné faktuře a pokračovat v tvorbě daňové opravné položky ke zbytku pohledávek. Toto však podnikatelské subjekty (pokud mají evidované pohledávky v ERP systémech) nejsou schopny automaticky provádět.

Pokud udělají krok zápočtu s nejstarší pohledávkou, navždy ztratí původní informace o pohledávce – a to zejména datum splatnosti původní pohledávky, což ohrožuje správnost další tvorby opravné položky. Vzhledem k tomu, že tento postup je neefektivní a velmi administrativně náročný, přechází se v praxi k tvorbě daňové opravné položky k netto hodnotě pohledávky následujícím způsobem (Koordinační výbor 438, 2014).

Příklad: dlužník Jan Novák dluží firmě ABC s. r. o. pohledávky v celkové výši 1 milion Kč, které byly vymáhány v soudním řízení v následující struktuře:

Datum splatnosti pohledávky	Jmenovitá hodnota pohledávky v Kč	Dny po splatnosti k 31.3.2014	% daňové opravné položky	Hodnota daňové opravné položky v Kč
30. 4. 2013	150 000	335	20 %	30 000
1. 12. 2011	300 000	851	66 %	198 000
1. 6. 2011	400 000	1034	80 %	320 000
1. 8. 2009	150 000	1703	100 %	150 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Dlužník dne 1. 1. 2015 zaslal na účet věřitele částku 250 000 Kč po prohraném soudním řízení.

Datum splatnosti pohledávky	Jmenovitá hodnota pohledávky Kč	Hodnota daňové opravné položky Kč	% daňové opravné položky	Hodnota záporné daňové opravné Kč	Celková netto hodnota daňové opravné položky Kč
30. 4. 2013	150 000	30 000	20 %	30 000	30 000
1. 12. 2011	300 000	198 000	66 %	198 000	198 000
1. 6. 2011	400 000	320 000	80 %	-100 000	220 000
1. 8. 2009	150 000	150 000	100 %	-150 000	0
Celkem	1 000 000	698 000			448 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Efektivně je tedy výsledek při použití záporných opravných položek stejný, jako kdyby byl proveden zápočet faktury a platby. Konečná hodnota daňové opravné položky je stejná.

4 Praktická část

4.1 Představení společnosti

Vybraná společnost Alfa je akciovou společností, byla zapsána do obchodního rejstříku dne 1. 5. 1992. Je zaměřena na výrobu nápojových produktů jak alkoholických, tak i nealkoholických. Svoje produkty vyváží více jak do 90ti zemí světa přímo nebo prostřednictvím exportní sesterské společnosti ve skupině. Jedná se o nefinanční soukromý podnik, který je zároveň součástí nadnárodní zahraniční skupiny. Na území České republiky má v současné době společnost dvě sesterské společnosti ve skupině pro zajištění exportních prodejů a globálních nákupů surovin. Společnost zaměstnává více jak 1 800 zaměstnanců ve svých třech výrobních závodech a 13ti distribučních centrech po celé České republice. Dosahovaný zisk před zdaněním se pohybuje v rozmezí 4 – 5 miliard Kč ročně. Společnost patří mezi sto největších plátců daní v České republice (TOP 100 největších plátců daní v ČR za rok 2014, 2015). Počet přímých zákazníků společnosti je přibližně 300 000 stálých odběratelů v České republice.

Společnost Alfa lze klasifikovat jako FMCG společnost – tzn. společnost, která obchoduje s rychloobrátkovým zbožím. Typické pro FMCG společnosti je výroba zboží, které podléhá rychlé spotřebě a krátké lhůtě trvanlivosti. Zboží je většinou v kategorii levných výrobků jako např. pečivo, nealkoholické nápoje a je protikladem trvanlivého zboží. Výrobce má obvykle na tomto zboží nižší marži, kterou vyrovnává objemem prodaných výrobků. Rychlosti byznysu se musí přizpůsobit nastavení obchodních transakcí, účetní a daňové zacházení musí věrně zobrazovat a postihovat dané skutečnosti. Nastavení rychloobrátkového prodeje jsou přizpůsobeny i obchodní podmínky s odběrateli a vymáhání pohledávek, která má striktní pravidla a je z velké části automatizované.

Společnost používá pro vedení své účetní a daňové agendy ERP systém SAP. Tento systém pokrývá potřeby nejenom finanční sféry, ale také skladového hospodářství, logistiky, manažerského účetnictví, evidence zaměstnanců, evidenci a vymáhání pohledávek atp.

Společnost svým obchodním partnerům poskytuje rozsáhlý soubor obchodního vybavení a techniky, prostřednictvím které lze prodávat její produkty. Produkty jsou prodávány ve vratných skleněných, plastových a nerezových obalech (dle Zákona o obalech č. 477/2001 Sb.). Obaly jsou zálohované za ceny stanovené Zákonem o obalech a jsou zpětně odebírány. Obchodní vybavení je poskytováno odběratelům dle smlouvy

o výpůjčce. Prostřednictvím obchodního vybavení prodávají odběratelé produkty společnosti a také pro společnost Alfa provádějí marketingové služby v podobě reklamy (pronájem reklamní plochy, dohody o umístění marketingových předmětů). Mezi odběratelem a dodavatelem je vytvořen reciprocitní vztah, kdy společnosti Alfa vznikají u odběratelů nejen pohledávky, ale i závazky, které se zavazuje plnit. Toto postavení zlepšuje společnosti Alfa možnost část svých nevymožených pohledávek krýt hodnotou svých závazků a vzájemně tyto dlužné částky započíst.

4.2 Druhy pohledávek ve vybrané společnosti

Společnost Alfa se řadí mezi typicky výrobní podniky, nejvíce pohledávek vzniká z prodeje vlastních výrobků. Níže je uveden přehled, jaké nejčastější pohledávky společnost ve svém účetnictví eviduje v analytické evidenci k rozvahovému účtu 311 - Pohledávky (účetnictví společnosti Alfa, 2015):

- prodeje vlastních výrobků – alkoholických a nealkoholických nápojů,
- licenčních poplatky (z licenční výroby),
- pohledávky za sesterské společnosti ve skupině,
- pohledávky za klíčovými zákazníky (obchodní řetězce),
- pohledávky vůči zákazníkům vyplývající ze smluv o obchodním vybavení a marketingových smluv,
- pohledávky z titulu vratných obalů,
- pohledávky za zákazníky z Evropské unie a třetích zemí mimo EU,
- pohledávky z titulu ztráty obchodního vybavení,
- pohledávky za státními institucemi,
- pohledávky vůči zaměstnancům.

Portfolio pohledávek společnosti Alfa je velmi rozmanité, každá skupina pohledávek má svá vlastní pravidla pro účetní zachycení na příslušných analytických účtech a je podrobena rozdílným kreditním kontrolám. Tuzemské pohledávky jsou kontrolovány a vymáhány pravidelně na rozdíl od pohledávek zahraničních, kde se od vymáhání ustupuje kvůli velkým nákladům spojených s tímto procesem.

4.3 Řízení pohledávek ve společnosti

Správa pohledávek je ve společnosti Alfa, a.s. rozdělena do dvou oddělení, které mají různé funkce (Organizační struktura společnosti, 2015):

- **kreditní oddělení** – hlavní funkce tohoto oddělení spočívá v nastavení kreditních limitů, ověření bonity zákazníka, navrhování splátkových kalendářů a podmínek řešení dluhu, zadávání návrhů na odpis pohledávek, vedení spisů dlužníků, spolupráci s vymáháním pohledávek s advokátními kancelářemi. Aktivně se podílí telefonicky na vymáhání pohledávek, připravuje rozúčtování přísudků, kontroluje plnění kreditních limitů, předchází vzniku nedobytných pohledávek jejich zajištěním.
- **oddělení pohledávek** (Accounting receivable) – toto oddělení je zaměřeno na účetní agendu vztahující se k pohledávkám. Mezi obvyklé činnosti patří spouštění automatické fakturace, účtování výpisů z banky na denní bázi, confirmace zápočtů závazků a pohledávek, fakturace mezi spojenými osobami, vystavování faktur mimo automatickou fakturaci (tzv. ruční faktury), účtování tržeb, účtování výnosových licenčních poplatků, účtování o účetních a daňových opravných položkách, účtování odpisů pohledávek, rozúčtování splátkových kalendářů, spravování salda zákazníka, účtování o přísudcích, zpracování účetní závěrky a přílohy k účetní závěrce za oblast pohledávek.

Rozdělení agendy pohledávek mezi dvě oddělení má pozitivní přínos v možnosti detailnějšího zaměření se na dlužníka a možnosti podrobného vhledu do problematiky agendy pohledávek. Zároveň je udržován také aktivní interní přístup k vymáhání pohledávek. Za nevýhody tohoto řešení alokace agendy do dvou oddělení lze považovat váznoucí informační propojení mezi kreditním oddělením a oddělením pohledávek, často vznikající nevhodné návrhy na odpis pohledávek, účetní pohybení, nepropojenost znalostí a know how dané oblasti, nedostatečná tvorba daňových opravných položek.

4.4 Nastavení kreditních limitů ve vybrané společnosti

Kreditní limit je maximální povolená výše splatných i nesplatných pohledávek za fakturačním zákazníkem v jednom časovém okamžiku. Jde o nastavení mantinelů ve vztazích mezi odběratelem a dodavatelem, kdy dodavatel dává odběrateli možnost pomocí kreditního limitu získat krátkodobý úvěr v dodavatelsko-odběratelském vztahu. Dobře nastavené kreditní limity mohou předcházet vzniku a snižovat hodnotu již vzniklých nedobytných pohledávek do budoucna. Základem pro nastavení kreditních limitů je

stanovení způsobu zajištění, jenž je dohodnutý s fakturačním zákazníkem jako záruka za poskytnutou kreditní platbu. Každý zákazník získává kreditní známku, která slouží jako hodnotící kritérium, používané při schvalování kreditních limitů. Tato známka zákazníky rozděluje na zákazníky s nízkým, středním nebo vysokým rizikem. Kreditní limit představuje maximální kreditní expozici, kterou je společnost Alfa ochotna nést vůči danému fakturačnímu zákazníkovi.

Kreditní oddělení stanovuje kreditní riziko u každého fakturačního zákazníka vyhodnocením finančního zdraví dané společnosti, právní a vlastnické struktury, klíčových ekonomických ukazatelů, obecných ekonomických trendů, zajištění a jakýchkoliv předchozích vztahů se společností jako nízké, střední nebo vysoké. Pokud je riziko u nového zákazníka ohodnoceno jako vysoké, kreditní oddělení doporučuje návrh na kreditní limit zamítnout. Riziko lze snížit prostřednictvím způsobů zajištění pohledávky. Informace o zákazníkovi jsou archivovány kreditním oddělením ve složce zákazníka, která by měla obsahovat následující údaje (Vnitropodniková směrnice Kreditní limity, 2015):

- návrh na kreditní limit,
- kopii získaného zajištění,
- informace vztahující se k ohodnocení bonity zákazníka,
- další informace týkající se zákazníka(korespondence).

Při stanovení výše kreditního limitu pro příslušného fakturačního zákazníka se vychází z (Vnitropodniková směrnice kreditní limity, 2015):

- maximálního měsíčního odběru zákazníka za posledních 12 měsíců (včetně fakturovaných obalů, DPH a případných dalších daní),
- kvalifikovaného odhadu možných odběrů zákazníka násobených hodnotou 1,5,
- nabízené formy zajištění,
- majetkových poměrů zákazníka a jemu spřízněných osob,
- výsledku finanční analýzy,
- hodnocení externí agentury,
- rizikovosti obchodních vazeb fakturačního zákazníka.

Společnost Alfa má nastaveny dlouhodobé kreditní limity *pro zavedené zákazníky* dle vzorce 1:

Vzorec č. 1: Kreditní limit pro stálé zákazníky:

$$\frac{\text{Měsíční fakturace za 12 měsíců} * \text{doba splatnosti faktur} * \text{koeficient } 1,1}{30 \text{ dní}}$$

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Pro nové zákazníky je stanoven dlouhodobý kreditní limit na základě odhadu předpokládaných měsíčních odběrů dle vzorce 2:

Vzorec č. 2: Kreditní limit pro nové zákazníky:

$$\frac{\text{Měsíční fakturace (předpokládaná)} * \text{doba splatnosti faktur} * \text{koeficient } 1,5}{30 \text{ dní}}$$

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Dlouhodobý kreditní limit je zaokrouhlován na celé desetitisíce Kč nahoru, při výpočtu kreditního limitu je možné použít časovou rezervu u doby splatnosti faktur 0 až 5 dnů.

Pro krátkodobé kreditní limity, kdy společnost Alfa odkládá platbu pouze s krátkou expozicí riziku, se vychází z předpokládaných odběrů po základních produktech v hektolitrech násobených cenou produktu za 1 hektolitr včetně DPH, ostatních daní a včetně hodnoty obalů. Zároveň platí podmínky, kdy odložená platba může být do maximální výše 150 000 Kč včetně DPH a vratných obalů, pokud společnost nemá vůči zákazníkovi žádné další pohledávky po splatnosti a spolupracuje s ním déle než 1 rok.

V případě, že dojde k závažnému porušení jakékoliv kreditní podmínky platné pro určitého fakturačního zákazníka, např. překročení doby splatnosti faktury o více než 20 dnů nebo překročení kreditního limitu, je společnost oprávněna pozastavit dodávky zboží zákazníkovi.

Níže uvedená Tabulka č. 5 je přehledem využívaných druhů zajištění, která jsou jednotlivě nebo ve vzájemné kombinaci akceptovatelná společností Alfa. Kvalita jednotlivých druhů zajištění ovlivňuje výši požadované hodnoty zajištění ve vztahu k přidělenému kreditnímu limitu. Přehled o typu a výši zajištění jednotlivých zákazníků je uveden v kmenových datech zákazníka v informačním systému. Ve výjimečných a zdůvodněných případech (dobrá platební morálka, dlouhodobá spolupráce, apod.) může být zajištění nižší než kreditní limit.

Tabulka 5: Koefficienty zajištění pohledávek

Druh zajištění	Doporučený koeficient
Bankovní záruka vydaná pouze bankou I.třídy (first class bank)	90 %
Dokumentární akreditiv	90 %
Směnka avalovaná bankou	90 %
Hotovostní záloha	90 %
Vinkulace vkladu	100 %
Ručitelské prohlášení 3.osoby	100 %-120 %
Postoupení pohledávek za 3. osobami	100 %-120 %
Zástavy	110 %
Bianko směnka spoluakceptované zástupci a vlastníky společnosti	100 %-150 %
Bianko směnka	100 %-150 %

Zdroj: interní směrnice společnosti, vlastní zpracování, 2015

Frekvence kontroly nastavených kreditních limitů u jednotlivých zákazníků z časového hlediska je znázorněna v tabulce č. 6.

Tabulka 6: Frekvence kontroly nastavených kreditních limitů

Kreditní limit	Míra rizika	Frekvence revizí
Do 150 000 Kč	nízké riziko	neraviduje se
150 001 Kč - 750 000 Kč	střední riziko	1x za 2 roky
Od 750 001 Kč	vysoké riziko	1x za rok

Zdroj: vlastní zpracování na základě interní směrnice společnosti, 2015

4.5 Účetní nastavení pohledávek ve společnosti

Výrobní společnost Alfa využívá pro vedení účetnictví hospodářský rok – tzv. fiskální rok, který začíná 1. dubna a končí 31. března následujícího období. Společnost využívá pro zachycení pohledávek účty skupiny 31 rozlišené v analytickém členění dle níže uvedené Tabulky č. 7.

Tabulka 7: Přehled účtů pohledávek včetně zůstatků účtů v mil. Kč

Číslo účtu	Název účtu	Zůstatek účtu mil Kč		
		F13 ²	F14	F15
311_2000000	Pohledávky z obchodního styku – tuzemsko	1 093	894	1 373
311_2000001	Přijaté směnky snižující účet pohledávek	-13	-13	-4
311_2010000	Pohledávky z obchodního styku ve skupině	144	52	156
311_2060000	Exportní pohledávky	26	41	83
	Celkem	1 251	974	1 608

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Na účet 311 se evidují pohledávky v brutto hodnotě včetně DPH, spotřební daně a hodnoty vratných obalů.

Příklad typické vydané faktury společnosti Alfa:

<i>Složka faktury</i>	<i>Částka</i>	<i>Účet MD</i>	<i>Dal</i>
Celková pohledávka	9 496 Kč	311	
Výnos z prodeje výrobků	5 802 Kč		601
Spotřební daň	528 Kč		345
Zálohy na obaly	1 518 Kč		324
Daň z přidané hodnoty	1 648 Kč		343

Zdroj: účetnictví společnosti, vlastní zpracování, 2015

Obaly, které tvoří součást pohledávky a jsou evidovány v investičním majetku společnosti, se účtují zálohovým způsobem na účet 324 – Přijaté provozní zálohy. Obecně zálohy nevstupují do hodnoty pohledávek při tvorbě daňových opravných položek.

4.6 Proces tvorby účetních opravných položek

Účetní opravné položky k pohledávkám jsou tvořeny k pohledávkám z obchodního tuzemského styku a z prodeje dlouhodobého majetku. Celková výše opravné položky odpovídá součtu opravných položek vypočtených pro každého plátce. Výše opravných položek je kalkulována automaticky na základě SAP reportu s přihlédnutím k aktuálním

² Zkratky F13, F14, F15 označují fiskální (hospodářské) roky společnosti využívané pro vedení účetnictví.

dohodám uzavřeným s plátcem. Tvorba účetních opravných položek je zobrazena v tabulce č. 8 níže s přihlédnutím k počtu dnů, kdy je pohledávka po splatnosti.

Tabulka 8: Přehled tvorby účetních opravných položek ve společnosti Alfa

Dny po splatnosti	Výše OP v % z hodnoty pohledávky
91-180 dnů po splatnosti	20 % hodnoty pohledávky
181-360 dnů po splatnosti	50 % hodnoty pohledávky
361 a více dnů po splatnosti	100 % hodnoty pohledávky

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, a. s., vlastní zpracování, 2015

Výše opravné položky nesmí být vyšší, než celková výše pohledávky evidovaná u odběratele ke konci daného kalendářního měsíce. Opravná položka se netvoří, je-li celková výše pohledávky za odběratelem nulová nebo záporná (přeplatek). Ve zdůvodněných případech může kreditní oddělení upravit výši opravné položky o hodnoty potvrzených plateb od zákazníků nebo jiných existujících závazků. Důvod a hodnota úpravy výše opravné položky musí být podložena nezbytnými věrohodnými podklady (např. zákazníkem přislíbená platba dříve rozporované nyní uznané faktury; závazek společnosti zaúčtovaný na dodavatelském účtu konkrétního zákazníka apod.).

Opravné položky jsou evidovány na rozvahových účtech skupiny 39 v následujícím členění na daňové a nedaňové opravné položky – daňový princip tedy ovlivňuje analytické členění účtů, přestože tvorba účetních opravných položek neovlivňuje daňový základ.

Tabulka 9: Přehled účtů pohledávek včetně zůstatků účtů v mil. Kč

Číslo účtu	Název účtu	Zůstatek účtu mil Kč		
		F13	F14	F15
391_2005001	Opravné položky k tuzemským pohledávkám daňové	-353	-360	-352
391_2005003	Opravné položky k tuzemským pohledávkám nedaňové	-11	-21	-21
391_2015001	Opravné položky k ostatním pohledávkám nedaňové	-35	-32	-40
	Celkem	-399	-412	-413

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Cílem účetních opravných položek je přechodně snížit hodnotu pohledávek v účetnictví. Výše opravné položky odráží riziko vyplývající z možného neuhrazení pohledávky (nebo

skupiny pohledávek). Rozdělení účtů opravných položek na daňové a nedaňové již indikuje, jaká bude možnost tvořit daňové opravné položky, které ovlivňují daňový základ pro daň z příjmů právnických osob.

4.7 Splátkové kalendáře a jejich účtování

V případě, že odběratel nemůže dostát svých závazků vůči společnosti Alfa, je možné po vzájemné domluvě sjednat splátkový kalendář. Pro společnost Alfa je výhodné na splátkový kalendář přistoupit, neboť je zde šance ještě část dluhu z odběratele vymoci a zároveň dochází k rozmělnění dluhu tak, aby mohl odběratel bez ohrožení své existence dluh postupně splácet.

Při aplikaci splátkového kalendáře dochází k sepsání dohody o splátkovém kalendáři mezi dlužníkem a věřitelem. Dohoda o splátkovém kalendáři obsahuje zejména ustanovení, že dlužník uznává existenci daného závazku a jsou dohodnuty měsíční splátky vždy ve stejné finanční hodnotě. Dohoda také obsahuje smluvní pokutu a úrok za nesplacení dlužné částky dle původních smluvních podmínek. Pokud dlužník nesplatí jen jedinou splátku ze stanoveného splátkového kalendáře, pak se okamžitě celá pohledávka stává splatnou a společnost Alfa na dlužníka podává žalobu.

V případě porušení splácení by měl být celý splátkový kalendář z účetnictví odúčtován a pohledávka naučtována na saldo dlužníka jednou částkou – z měsíčních splátek se opět stává jedna ucelená pohledávka. K tomuto kroku však již v účetnictví společnosti Alfa nedochází. Splátky se dále evidují jednotlivě v účetnictví a dokonce je ke každé splátce zvlášť tvořena daňová opravná položka. Dochází zde tedy k porušení účetních zásad, kdy dluh zůstává na saldu dlužníka rozúčtováný a to pak neodpovídá realitě a dále pak v případě, že je advokátem zažalovaná celá dlužná částka, není v účetnictví tato skutečnost věrně a průkazně zaznamenána, neboť je pohledávka stále rozmělněná do jednotlivých splátek. Z pohledu tvorby daňových opravných položek se stále tvoří daňová opravná položka ke každé jednotlivé splátce a nikoliv k jednotné pohledávce, což má za příčinu zkreslenou tvorbu daňových opravných položek.

Příklad tvorby opravných daňových položek ke splátkovému kalendáři:

dlužník Jan Novák dluží společnosti Alfa za odebrané výrobky částku ve výši 1 milion Kč. Společnost po vzájemné dohodě stanovuje dlužníkovi splátkový kalendář – celkem 40 splátek po 25 000 Kč. Dlužníková schopnost splácet se ale během krátké doby mění.

Vzniklá pohledávka	1 000 000 Kč	311/601
Rozúčtování pohledávek na jednotlivé splátky	25 000 Kč	311/311
Vzniká interní doklad, kdy je celková pohledávka rozúčtována na čtyřicet menších pohledávek, každá má nastavenou jinou lhůtu splatnosti dle splátkového kalendáře.		
Přijatá I. splátka na bankovní účet	25 000 Kč	221/311
Přijatá II. splátka na bankovní účet	25 000 Kč	221/311
Storno interního dokladu (obnova pohledávky)	950 000 Kč	311/311

Dlužník nezaplatil v řádném termínu třetí splátku pohledávky, správně dle účetních postupů by měl být interní doklad stornován a pohledávka by měla opět začít tvořit jeden celkem s jedním datem splatnosti. Pro tvorbu daňových opravných položek by měla být brána pohledávka v úvahu opět jako jeden celek v hodnotě 950 000 Kč. Jednotlivé částky splátkového kalendáře nejsou vhodné pro tvorbu daňové opravné položky. V tomto případě společnost Alfa tvořila 20 % daňovou opravnou položku ve výši 5 000 Kč pouze k jedné nezaplacené splátce splátkového kalendáře. V rámci optimalizace daňové povinnosti by měl být snížen základ daně o 20 % z částky 950 000 Kč tj. o 190 000 Kč.

4.8 Proces účtování nákladů spojených se soudním vymáháním

Soudní vymáhání pohledávky je realizováno prostřednictvím externích advokátních kanceláří. Obchodní případ je předán ze strany společnosti externí advokátní kanceláři na základě předávacího protokolu. Součástí protokolu je veškerá dokumentace potřebná k podání žalobního návrhu externí advokátní kanceláři.

Předmětem soudního vymáhání by měly být pohledávky, u kterých je očekáváno, že skutečný výnos z takto řešené pohledávky bude vyšší než náklady vynaložené na soudní vymáhání (soudní poplatek, přísudky advokátní kanceláře apod.).

Účtování přísudků³ (nákladů spojených se soudním vymáháním) není obvyklé u každé společnosti a je spíše výjimkou v ekonomické praxi. Přísudek se skládá ze dvou částí, a to z nákladů nalézacího řízení a z nákladů exekučního řízení. Tyto náklady například obsahují hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných

³ Pojem přísudek lze definovat jako přiznanou náhradu nákladů právního zastoupení, která náleží advokátovi jako odměna za stanovených podmínek. Odměna advokáta se řídí vyhláškou Ministerstva vnitra č. 120/2014 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb.

zástupců, náklady spojené s dokazováním, odměna zástupce, jeho hotové výdaje a tlumočné. Přísudek náleží advokátovi jako odměna za podmínek stanovených mandátní smlouvou. Dlužník je při skončení řízení informován, na jaký účet advokáta má přímo uhradit část nákladů řízení. Tato evidence umožňuje společnosti Alfa kontrolovat výdělky advokátních kanceláří a rentabilitu jednotlivých vymáhacích řízení, zároveň je však velmi administrativně náročná a znepřehledňuje saldo zákazníka vzhledem k rozúčtování plateb. Platba, která přijde od zákazníka na úhradu dlužné částky se nejdříve pokryje úhradu přísudku a až poté úhradu dlužné částky, jak je simulováno na níže uvedeném účetním příkladu.

Příklad zúčtování přísudku: zákazník dluží společnosti 121 000 Kč včetně DPH za vlastní výroby. Náklady nalézacího a exekučního řízení činí 28 400 Kč včetně DPH – tuto částku vyfakturovala advokátní kancelář na společnost vlastníci danou pohledávku (faktura přijatá). Dlužník zašle na účet společnosti částečnou úhradu dluhu ve výši 50 000 Kč.

Pohledávka za odběr zboží	100 000 Kč	311/601
DPH k pohledávce za odběr zboží	21 000 Kč	/343
Platba od zákazníka	50 000 Kč	221/311
Zúčtování přísudku	28 400 Kč	311/325
FAP od advokátní kanceláře	24 200 Kč	325/321
FAP DPH na vstupu	4 200 Kč	343/-
Rozdíl mezi předpokládaným a fakturovaným závazkem (DPH)	4 200 Kč	325/648

Každá faktura od advokátní kanceláře je detailně rozúčtována dle jednotlivých IČ dlužníků, Společnost Alfa si nárokuje u těchto případů DPH na vstupu, ale zákazník platí přísudek včetně DPH. Daň je tudíž odúčtována z rozvahového účtu 325 na účet 648 - Ostatní provozní výnosy. Na úhradu dlužné částky tedy společnosti Alfa po zúčtování přísudku zbyde částka 21 600 Kč (50 000 Kč minus 28 400 Kč). Tento postup je administrativně velmi náročný, mnohonásobuje pohyby na saldech zákazníků a ovlivňuje přehlednost těchto sald.

4.9 Cese pohledávky a její dopad na základ daně z příjmu právnických osob

Společnost Alfa volí možnost prodeje pohledávek v případě, kdy je pohledávka postoupena formou smlouvy o postoupení pohledávky další osobě (postupníkovi). Pohledávka může

být postoupena, je-li zřejmé, že pohledávka je dlouhodobě nevyžitelná, případně je-li vyžitelnost ohrožena nebo prodejní cena je vyšší nebo rovna čisté současné hodnotě jistiny a nákladů spojených s vymáháním pohledávky. Pohledávka nesmí být postoupena dlužníkovi nebo osobě dlužníkovi blízké (např. mateřská/dceřiná společnost dlužníka).

Postoupení pohledávky musí být schváleno v souladu s interním schvalovacím oprávněním společnosti. Písemnou dokumentaci k postoupení pohledávky připravuje Kreditní oddělení po předchozím projednání s právním oddělením. V případě, že důvodem postoupení pohledávky je dlouhodobá nevyžitelnost nebo ohrožená vyžitelnost, musí být písemná dokumentace doplněna o stanovisko externí advokátní společnosti, exekutora nebo inkasní společnosti potvrzující další objektivní nevyžitelnost pohledávky.

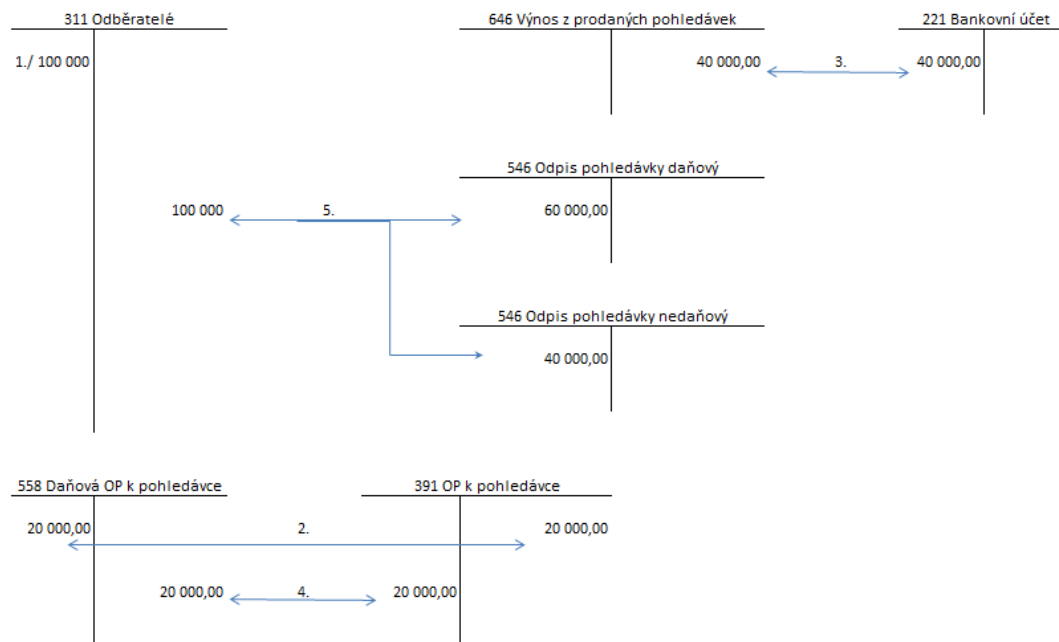
Oznámením o postoupení pohledávky informuje společnost Alfa původního dlužníka, že jeho novým věřitelem je jiný subjekt.

Postoupení pohledávek společnost Alfa až na výjimečné případy nevyužívá z důvodu nízkých odkupních cen pohledávek a administrativní náročnosti celého procesu, a proto chybí ve společnosti kontext, který by osvětloval výhodnost a nevýhodnost úkonu cese pohledávek. V případě prodeje pohledávky závisí na její prodejní ceně a dopadu do daně z příjmu právnických osob. Níže jsou uvedené tři scénáře, ke kterým může při prodeji pohledávky dojít včetně dopadu do daně z příjmu právnických osob společnosti.

Scénář č. 1 – Příklad prodeje pohledávky se ztrátou

1. Výchozí situace - pohledávka po splatnosti v hodnotě 100 000 Kč.
2. Daňová opravná položka vytvořena ve výši 20 % - 20 000 Kč.
3. Prodej (postoupení) pohledávky za 40 000 Kč.
4. Rozpuštění daňové opravné položky ve výši 20 000 Kč.
5. Odpis pohledávky ve jmenovité hodnotě - 60 000 Kč daňově uznatelný náklad, 40 000 Kč je nedaňově uznatelný náklad. Hodnota pohledávky je daňově účinná do výše tržby zvýšené o hodnotu zákonné OP - v tomto případě 40 000 Kč + 20 000 Kč = 60 000 Kč.

Obrázek 1: Příklad prodeje pohledávky se ztrátou – účtování na syntetické účty

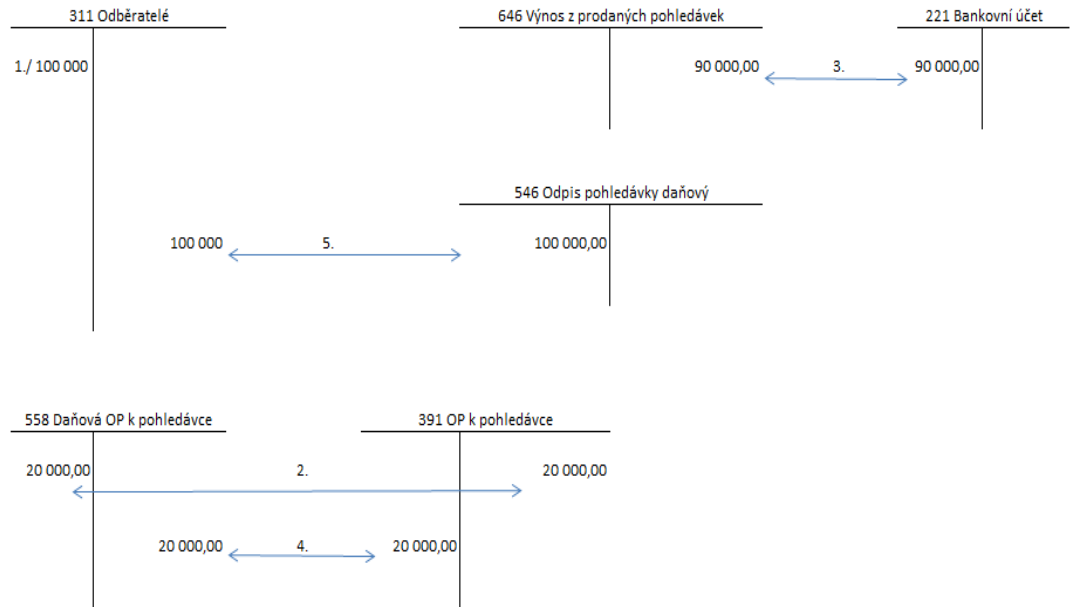
Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Scénář č. 2 – Ztráta z prodeje pohledávky je pokryta daňovou opravnou položkou

1. Výchozí situace - pohledávka po splatnosti v hodnotě 100 000 Kč.
2. Daňová opravná položka vytvořena ve výši 20 % - 20 000 Kč.
3. Prodej (postoupení) pohledávky za 90 000 Kč.
4. Rozpuštění daňové opravné položky ve výši 20 000 Kč.
5. Odpis pohledávky ve jmenovité hodnotě - 100 000 Kč.

Hodnota pohledávky je daňově účinná do výše tržby zvýšené o hodnotu zákonné daňové opravné položky – v tomto případě 90 000Kč + 20 000 Kč = 110 000 Kč

Obrázek 2: Projde pohledávky se ztrátou s pokrytím daňové opravné položky – účtování na syntetické účty

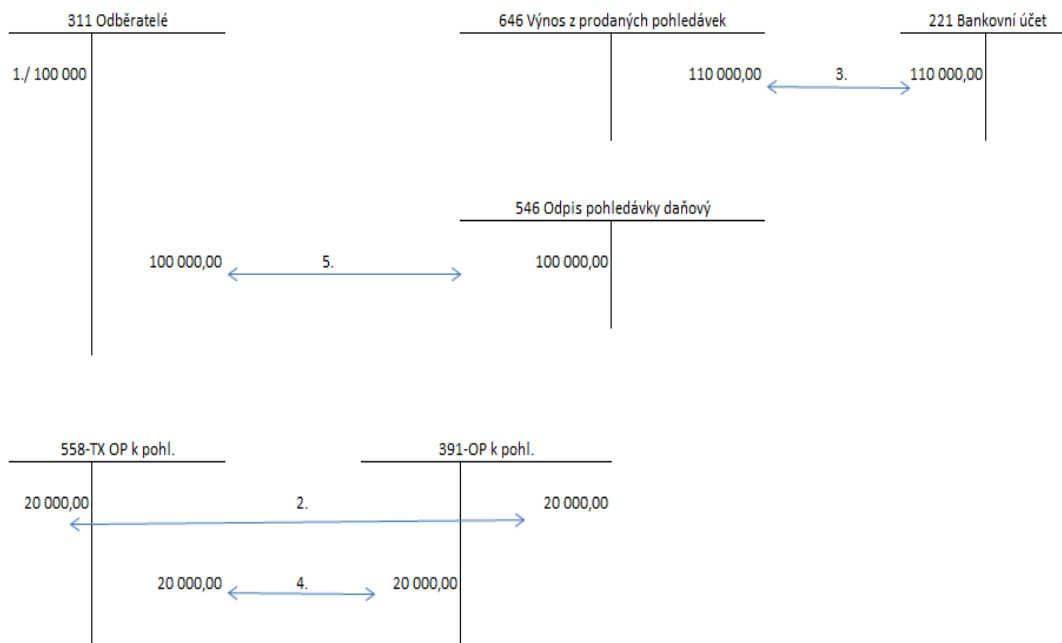
Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Scénář č. 3 – Prodej pohledávky se ziskem

1. Výchozí situace - pohledávka po splatnosti v hodnotě 100 000 Kč.
2. Daňová opravná položka ve výši 20 % - 20 000 Kč.
3. Prodej (postoupení) pohledávky za 110 000 Kč.
4. Rozpuštění daňové opravné položky ve výši 20 000 Kč.
5. Odpis pohledávky ve jmenovité hodnotě - 100 000 Kč.

Hodnota odepisované pohledávky je daňově účinná do výše tržby zvýšené o hodnotu zákonné daňové opravné položky - v tomto případě 100 000 Kč + 20 000 Kč = 120 000 Kč, celá hodnota pohledávky bude daňově účinná.

Obrázek 3: Prodej pohledávky se ziskem – účtování na syntetické účty

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

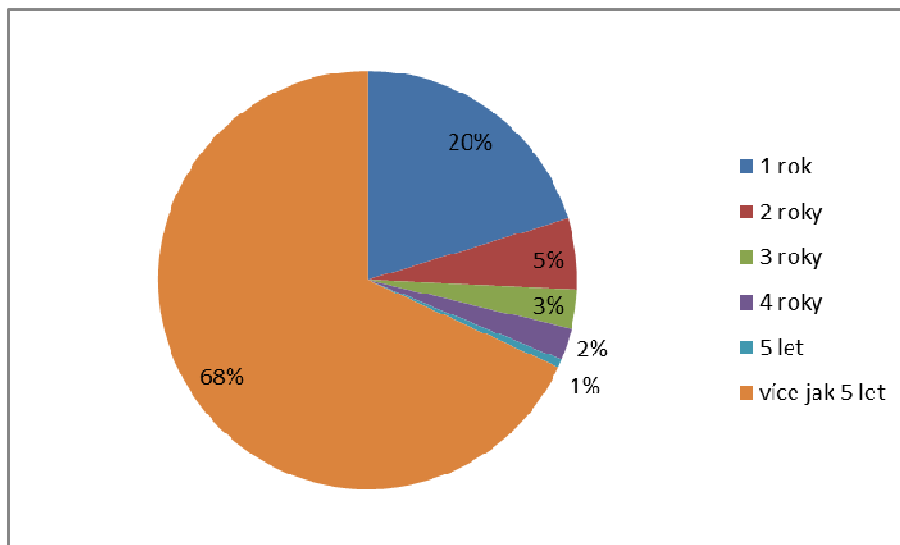
Nejvýhodnější by pro společnost z daňového hlediska bylo využívat scénář č. 2 – prodávat pohledávku se ztrátou, která je kryta daňovou opravnou položkou. Společnost by měla revidovat svoje možnosti prodávat pohledávky s 20 % ztrátou, která je vždy kryta minimální vytvořenou výší daňové opravné položky.

4.10 Rozbor pohledávek po splatnosti

Pro návaznost na tvorbu daňových opravných položek je třeba specifikovat, jaké má společnost Alfa portfolio pohledávek po splatnosti, jakého jsou stáří a jakým způsobem jsou aktivně vymáhány, aby z těchto pohledávek mohly být vytvořeny dle platné daňové legislativy daňové opravné položky.

Z grafu č. 1 je patrné, že společnost Alfa má v evidenci velmi staré pohledávky, jejichž věková hranice přesahuje 5 let od dosažení datumu splatnosti. Další velkou skupinou pohledávek, které jsou zastoupeny ve společnosti jsou pohledávky do 1 roku po splatnosti. Toto rozložení pohledávek není zcela optimální a poukazuje na mnoho případů z minulosti, kdy se pohledávky důsledně a systematicky neřešily.

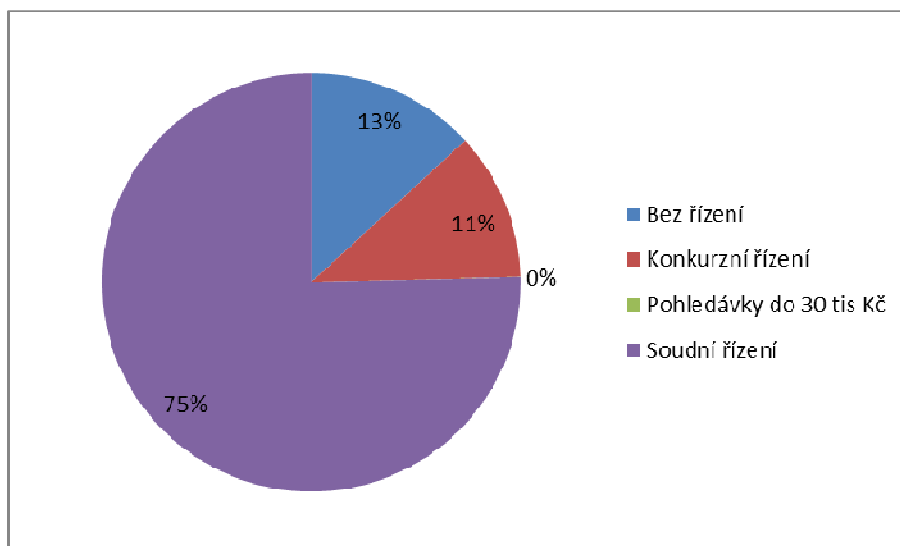
Graf 1: Pohledávky evidované dle doby po splatnosti (v rozvahové hodnotě v Kč)

Zdroj: databáze pohledávek společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Z grafu č. 2 je patrné, že pohledávky, které jsou po splatnosti jsou ze $\frac{3}{4}$ řešeny v rámci soudního řízení. Bez jakéhokoliv řízení (soudního, konkurzního) je ponecháno téměř 13 % pohledávek a drobné pohledávky do 30 000 Kč jsou ihned v rámci jednoho fiskálního období odepsány do daňově uznatelných nákladů poté, co je k nim vytvořena daňová opravná položka ve výši 100 %.

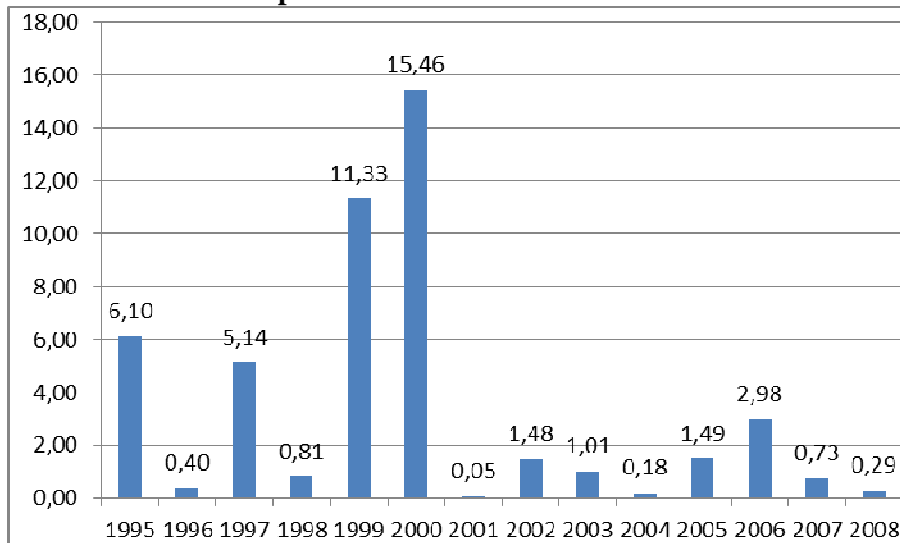
Graf 2: Rozdělení portfolio pohledávek dle druhu vymáhacího řízení

Zdroj: databáze pohledávek společnosti Alfa a.s., vlastní zpracování, 2015

Graf č. 3 analyzuje pohledávky, které jsou po splatnosti déle jak 5 let. Dle časového hlediska jsou identifikována problémová období správy pohledávek ve společnosti.

Graf 3: Rozbor stáří pohledávek nad 5 let v mil Kč

Zdroj: databáze pohledávek společnosti Alfa a.s., vlastní zpracování 2015

Při bližším rozboru pohledávek, které jsou starší více než 5 let vyplynulo, že převážná většina pohledávek je z období roků 1999 a 2000. Společnost tyto pohledávky stále eviduje na rozvahových účtech (nikoliv jako odepsané na podrozvaze) z důvodu probíhajícího soudního řízení nebo konkurzního řízení.

4.11 Formy vymáhání pohledávek ve společnosti Alfa, a.s.

Proces vymáhání pohledávek je kombinací užití jednotlivých forem vymáhání za účelem efektivního vyřešení jednotlivých obchodních případů, a to jak z hlediska časového, tak finančního. Při volbě příslušné formy vymáhání pohledávky je nutno zohlednit typ vymáhané pohledávky, velikost vymáhané pohledávky, specifika daného obchodního případu, platnou legislativu a příslušná smluvní ustanovení. Společnost Alfa v současné době využívá níže uvedené formy vymáhání pohledávek.

- *Osobní jednání* - pracovník kreditního oddělení (případně ve spolupráci s obchodním zástupcem) s využitím listinných dokumentů iniciuje osobní jednání s dlužníkem za účelem vyjasnění situace.

- *Telefonické urgence* - pracovník kreditního oddělení (případně ve spolupráci s obchodním zástupcem) s využitím listinných podkladových materiálů telefonicky urguje dlužníka za účelem vyjasnění situace a zaplacení dlužné částky.
- *Písemné upomínky* - urgenční dopisy zasílané doporučeně a doklady o jejich odeslání jsou součástí dokumentace spojené s řešením obchodního případu. Pro proces vymáhání pohledávek za dodané výrobky a služby pomocí písemných upomínek, elektronické pošty nebo krátkých textových zpráv (SMS) je využíváno funkcionality automatického generování textů upomínek v system SAP.
- *Uzavření dohody o splátkách dluhu* - ve specifických případech, zejména s přihlédnutím k obchodním vztahům, je možno uzavřít s dlužníkem dohodu o splátkách dluhu, která je připravována kreditní oddělení. Je-li předmětem dohody o splátkách dluhu dluh v maximální výši 100 000 Kč, tento bude rozvržen do pravidelných po sobě jdoucích měsíčních splátek s dobou splácení maximálně 6 měsíců. Jsou – li splátky dluhu rozvrženy na více než 12 měsíců a více než 100 000 Kč, je doporučeno, aby byla sepsána dohoda o splátkách dluhu s doložkou vykonatelnosti.
- *Účetní zápočty pohledávek* - návrh dohody o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků vytváří kreditní oddělení. Pro tisk dohod je využíváno funkcionality automatického generování návrhů zápočtů v system SAP. V případě, že předmětem návrhu dohody o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků jsou položky již splatné, je společnost Alfa oprávněna provést tzv. jednostranný zápočet. Skutečnost, že se jedná o jednostranný zápočet, musí být na formuláři o vzájemném zápočtu pohledávek výslovně uvedena. V případě, že předmětem návrhu dohody o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků jsou i položky před splatností, musí dlužník svým podpisem na návrhu vyjádřit souhlas se zápočtením. Návrh dohody o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků musí být odeslán doporučeným dopisem nebo e-mailem. V případě, že se dlužník do 14ti dnů od data vystavení návrhu zápočtu nevyjádří, bude tento považován za dlužníkem odsouhlasený.
- *Trestní oznámení* - pohledávky z pravomocných trestních rozhodnutí vymáhá kreditní oddělení prostřednictvím externí inkasní agentury nebo advokátní kanceláře.

- *Podání žalobního návrhu* - soudní vymáhání pohledávky je realizováno prostřednictvím externí advokátní kanceláře. Obchodní případ je předán externí advokátní kanceláři na základě předávacího protokolu.
- *Podání návrhu na exekuci* - činnosti spojené s touto formou vymáhání pohledávek jsou realizovány na základě exekučního titulu (pravomocný platební rozkaz, pravomocné soudní rozhodnutí apod.) předloženého externí advokátní kanceláři. Jménem společnosti Alfa návrh na exekuci majetku dlužníka a volbu exekutora provádí externí advokátní kancelář, která zároveň poskytuje ve spolupráci s kreditním oddělením právní podporu příslušnému exekučnímu úřadu, resp. soudu. Na exekučním titulu je definována struktura a výše pohledávky (jistina, úroky z prodlení, náklady soudního řízení, náklady právního zastoupení). Exekuce majetku dlužníka by měla být použita v případě, že výnos z exekuce bude vyšší než náklady vynaložené na exekuční řízení (poplatky a přísudky exekutora).
- *Podání přihlášky do konkursu* – společnost Alfa analyzuje relevantní data z insolvenčního rejstříku vztahující se k jednotlivým úpadcům. Externí advokátní kancelář podává jménem společnosti návrh na přihlášení pohledávky do konkursu (úpadku) a likvidace.
- *Postoupení pohledávky* - pohledávka může být postoupena, je-li zřejmé, že pohledávka je dlouhodobě nevyžitelná, případně je-li vyžitelnost ohrožena nebo prodejní cena je vyšší nebo rovna čisté současné hodnotě jistiny a nákladů spojených s vymáháním pohledávky.

V případě, že důvodem postoupení pohledávky je dlouhodobá nevyžitelnost nebo ohrožená vyžitelnost, musí být písemná dokumentace doplněna o stanovisko externí advokátní společnosti, exekutora nebo inkasní společnosti potvrzující další objektivní nevyžitelnost pohledávky.

- *Dědické řízení* - jedná se o formu vymáhání pohledávek vycházející ze zákonných postupů při úmrtí dlužníka, na jejichž základě probíhá dědické řízení za účelem ustanovení dědice po zůstavci (původním dlužníkovi). Pohledávku v rámci dědického řízení uplatňuje externí advokátní kancelář. Do dědického řízení by měly být přihlášeny pohledávky, u kterých oprávněně očekáváme, že skutečný výnos z takto řešené pohledávky bude vyšší než s tímto úkonem spojené náklady.

- *Mimosoudní vymáhání pohledávky* - Tato forma vymáhání je uplatňována u pohledávek, u kterých nebyla uplatněna forma soudního vymáhání nebo exekuce majetku dlužníka. Mimosoudní vymáhání je realizováno prostřednictvím třetí strany – agentury pro vymáhání pohledávek, a to na základě uzavřené mandátní smlouvy.

4.12 Proces tvorby daňových opravných položek

Daňové opravné položky jsou ve společnosti Alfa a.s. tvořeny dle zákona o rezervách č. 593/1992 Sb. Tyto opravné položky mají vliv na daňový základ a jejich tvorba není závislá na účetních opravných položkách – pouze vycházejí ze stejného portfolia pohledávek, které ale musí být pro účely tvorby daňových opravných položek očištěno. Výpočet daňových opravných položek probíhá jedenkrát ročně vždy v posledním měsíci hospodářského roku.

Tvorba daňových opravných položek probíhá přírůstkovou metodou, kdy opravná položka není znovu výpočtově přehodnocována ode dne svého vzniku, pouze k jejímu předchozímu stavu je přitvořena nebo rozpuštěna opravná položka aktuálního období zdaňovacího období. Výhoda této metody spočívá v jednorázové tvorbě daňových opravných položek a v poměrně jednoduchém výpočtu. Nevýhodou je, že tato metoda nebere v potaz některé změny pohledávek v čase – např. splátkové kalendáře. V případě, že se tvoří daňová opravná položka ke splátkovým kalendářům, je tato metodika značně nevýhodná neboť dokáže tvořit pouze daňové opravné položky k jednotlivým splátkám splátkového kalendáře, ale již nezohledňuje situace, kdy dlužník nemůže své pohledávky splácet a ze splátkového kalendáře by se měla stát znovu jedna celistvá pohledávka se stejným přístupem tvorby daňové opravné položky.

Opravné položky se tvoří k následujícímu typu pohledávek:

- tuzemské pohledávky,
- splátkové kalendáře.

Opravné položky se netvoří k těmto pohledávkám:

- pohledávky, které nejsou účtovány přes výnosové účty,
- pohledávky za spojenými osobami,
- pohledávky za klíčovými zákazníky,
- pohledávky za zálohovými obaly,
- pohledávky vztahující se ke smluvním pokutám a penále.

Každá pohledávka po splatnosti dostane v informačním systému své označení dle písmen uvedených v Tabulce č. 9, systém pak již automaticky tvoří daňovou opravnou položku. Označení pohledávek probíhá manuálně v oddělení pohledávek dle informací z oddělení kreditu.

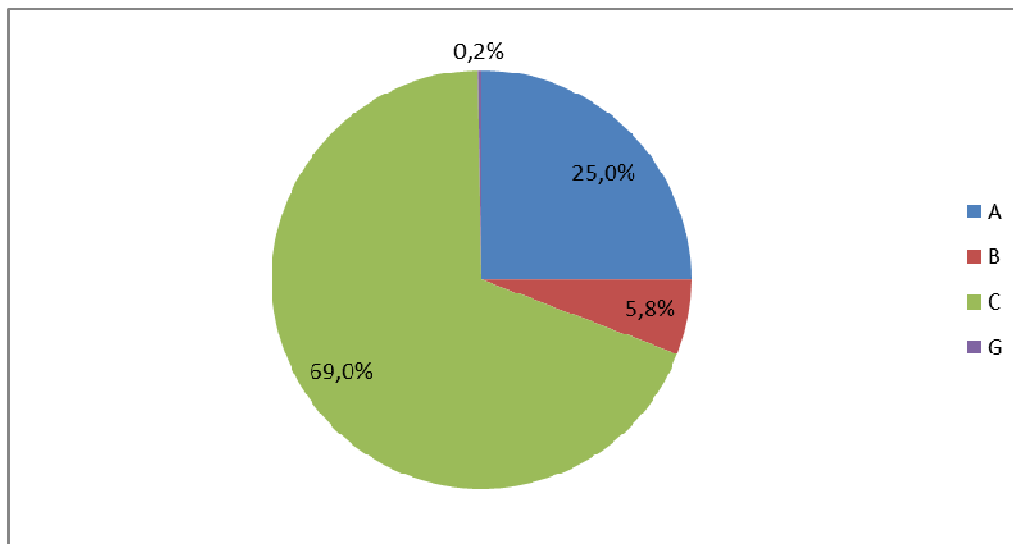
Tabulka 10: Kódy daňových opravných položek

Kód opravné položky	Popis kódu
A	Pohledávky se splatností od 1. 1. 1995, které jsou v konkursu, a které byly do konkursu přihlášeny v zákonné lhůtě dle zákona o rezervách.
B	Pohledávky které vyhovují podmínkám pro tvorbu daňově uznatelných opravných položek dle zákona o rezervách – 20 % tvorba opravné položky u pohledávek 6 měsíců po splatnosti.
C	Pohledávky, které jsou přihlášeny u soudu a pohledávky, které byly přihlášeny do konkursu, ale nebyly přihlášeny v zákonem stanovené lhůtě.
D	Pohledávky ve skupině a za zaměstnanci skupiny. K těmto pohledávkám nelze tvořit daňově uznatelnou opravnou položku.
G	Pohledávky starého bloku se splatností do 31. 12. 1994.
X	Pohledávky u kterých z různých důvodů nechceme tvořit opravnou položku (např. se zákazníkem byl uzavřený splátkový kalendář, žaloba u soudu byla zamítnuta)
Z	Pohledávky ke kterým tvoříme daňovou opravnou položku dle zákona o rezervách §8c v e výši 100 %.
Q	Pohledávky s hodnotou nad 200 000Kč, u kterých nelze tvořit daňovou opravnou položku dokud nebudou přihlášeny do soudního řízení.

Zdroj: interní směrnice společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Daňové opravné položky se v hospodářském roce F15 (k 31. 3.2015) tvořily k celkem šesti tisícům pohledávek v celkové výši 82 mil Kč. Vytvořená daňová opravná položka tvořila 90 % celkové hodnoty pohledávek – tj. 75 mil Kč. Na grafu č. 4 je znázorněno rozdělení pohledávek v rozvahové hodnotě a jejich přiřazení do jednotlivých sekcí daňových opravných položek – převážná většina pohledávek je registrována v soudním nebo exekučním řízení – téměř 70 %, další část pohledávek ve výši 25 % je přihlášena do konkurzního řízení. Pouze 6 % pohledávek není řešeno pomocí soudního nebo konkurzního řízení.

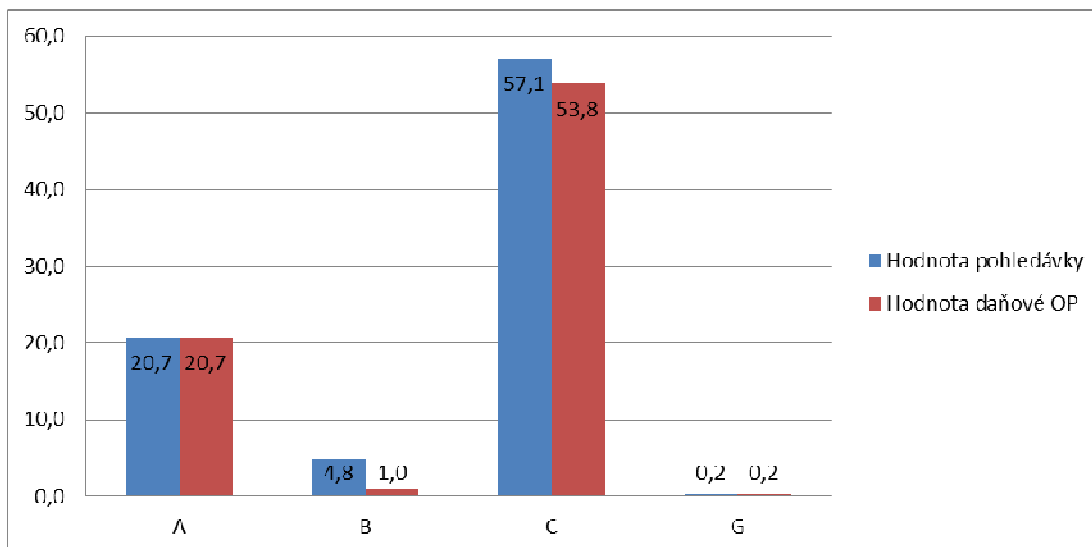
Graf 4: Pohledávky v rozvahové hodnotě v členění dle jednotlivých kategorií opravných položek k 31. 3. 2015

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Z grafu č. 5 je patrné, že k hodnotě neuhrazených pohledávek, které jsou vhodné pro tvorbu daňových opravných položek, je téměř z 90 % vytvořena daňová opravná položka.

Graf 5: Hodnota pohledávky a výše daňové opravné položky k 31. 3. 2015

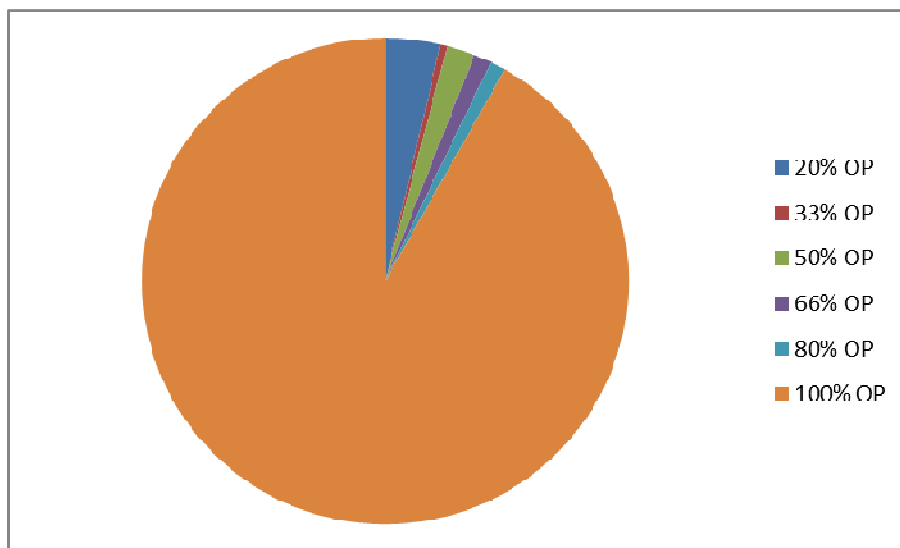

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Převážnou většinu pohledávek evidovaných na rozvaze, tvoří pohledávky v soudním řízení, tyto jsou z většiny vyoprávkovány do výše 100 % jak je znázorněno v grafu č. 6. Pro pohledávky, které jsou v soudním řízení, neplatí pravidlo nemožnosti odpisu v průběhu

vymáhacího řízení. Pokud byla pohledávka soudem uznána jako existující, pak může společnost Alfa přistoupit k odpisu takovéto pohledávky a rozpustit daňovou opravnou položku.

Graf 6: Procento daňových opravných položek tvořené k pohledávkám v soudním řízení k 31. 3. 2015

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Společnost Alfa ve své evidenci opravných položek eviduje i daňové opravné položky, které mají zápornou hodnotu. Tvorba záporné opravné položky nastává v situaci, kdy k pohledávce přijde od dlužníka částečná úhrada a není přesně specifikováno, k jaké pohledávce tato úhrada patří. V tomto případě dostane pohledávka svůj kód pro tvorbu daňové opravné položky, který ale nenavazuje na původní tvorbu opravné položky u daného dlužníka. Postup není v souladu s Českým účetním standardem č. 005, kdy by platba bez specifikace měla být přiřazena k nejstarší otevřené pohledávce.

Příklad:

společnost Alfa vymáhá od dlužníka v soudním pohledávky v hodnotě 300 000 Kč (rok vzniku pohledávky 2008), 500 000 Kč (rok vzniku pohledávky 2010) a 800 000 Kč (rok vzniku pohledávky 2011). K těmto pohledávkám jsou tvořeny daňové opravné položky. Společnost obdržela od dlužníka částku 50 000 Kč jako úhradu bez specifikace.

Scénář č. 1:

Pohledávka	% OP	OP Kč	Kód OP
300 000 Kč	100 %	300 000 Kč	C - soudní řízení
500 000 Kč	80 %	400 000 Kč	C - soudní řízení
800 000 Kč	33 %	264 000 Kč	C - soudní řízení
Platba 50 000 Kč	20 %	-10 000 Kč	B - 6 měsíců po splatnosti

Celková daňová opravná položka, kterou společnost Alfa k tomuto dlužníkovi tvoří, činí 954 000 Kč. Tvorba daňových opravných položek tímto přístupem je nevhodná a ze zákona o rezervách nepřipustná. Správně by platba měla snižovat nejstarší pohledávku a tímto i příslušnou daňovou opravnou položku. Níže je nasimulovaná správná tvorba daňové opravné položky ve scénáři č. 2. Platba ve výši 50 000 Kč ponížila nejstarší pohledávku v hodnotě 300 000 Kč.

Scénář č. 2:

Pohledávka	% OP	OP Kč	Kód OP
250 000 Kč	100 %	250 000 Kč	C - soudní řízení
500 000 Kč	80 %	400 000 Kč	C - soudní řízení
800 000 Kč	33 %	264 000 Kč	C - soudní řízení

Celková opravná položka k výše uvedenému dlužníkovi je v hodnotě 914 000 Kč. V prvním případě uvedeném výše si tedy společnost Alfa tvořila vyšší daňovou opravnou položku, kterou neoprávněně snižovala základ daně z příjmu.

Scénář č. 3:

Pohledávka	% OP	OP Kč	Kód OP
300 000 Kč	100 %	300 000 Kč	C - soudní řízení
500 000 Kč	80 %	400 000 Kč	C - soudní řízení
800 000 Kč	33 %	264 000 Kč	C - soudní řízení
Platba -50 000 Kč	100 %	-50 000 Kč	C – soudní řízení

Další možností, jak vytvořit daňovou opravnou položku ve správné výši je přiřadit platbě stejný procentický kód opravné položky jaký má nejstarší pohledávka jak ukazuje scénář č. 3. Celková opravná položka k výše uvedenému dlužníkovi je opět v hodnotě

914 000 Kč. Tento postup ale využívá tvorby záporné opravné položky, které jsou dle Koordinačního výboru č. 438/2014 diskutovatelné.

Společnost Alfa zatím ještě netvoří daňové opravné položky dle nové legislativy zákona o rezervách č. 593/1992 Sb., kdy je možnost tvorby opravné položky rozdělena na 50 % při uplynutí 18 měsíců od splatnosti a na 100 % při uplynutí 30 měsíců od splatnosti pohledávky.

4.13 Řešení pohledávek v podnikatelské praxi

Cílem této kapitoly je demonstrovat na příkladech aplikaci zákona o účetnictví, zákona o dani z příjmu a zákona o rezervách na jednotlivé pohledávky a utvořit tak celkový obraz možného řešení pohledávek pro typické příklady vzniklé ve společnosti Alfa. Případy, které jsou vybrány, mají záměrně pozměněné jméno dlužníka a dlužnou částku oproti skutečnosti.

Příklad:

pan Roman Novotný dluží společnosti Alfa pohledávku včetně příslušenství v hodnotě 58 000 Kč za odběr výrobků, pohledávka byla splatná v roce 2003. Společnost Alfa zahájila s dlužníkem soudní řízení, jehož výsledek v roce 2007 bylo uznání pohledávky a nařízené exekuční řízení na pana Novotného. Pro nedostatek majetku bylo ale exekuční řízení zastaveno v roce 2012. Společnost ale tuto informaci ale obdržela až v roce 2014, kdy se začala zajímat o možnost odpisu této pohledávky. Společnost Alfa navíc k této pohledávce obdržela částečnou úhradu na bankovní účet ve výši 8 000 Kč v roce 2015.

Vznik pohledávky rok 2003	58 000 Kč	311/601
Tvorba účetní OP	58 000 Kč	558/391
Daňová OP byla dotvořena v roce 2015 do výše 100 % hodnoty pohledávky.		
Návrh pohledávky na odpis – rok 2014	58 000 Kč	546/311
Rozpuštění účetní OP	58 000 Kč	391/558
Zachycení na podrozvahových účtech	58 000 Kč	750/799
Platba k odepsané pohledávce	8 000 Kč	221/646
Zrušení části pohledávky na podrozvaze	8 000	799/750

Celý odpis pohledávky bude daňově účinný, neboť daňová opravná položka je vytvořena do 100 % výše hodnoty pohledávky. Odpis pohledávky byl společností Alfa proveden v pozdějším zdaňovacím období, než by měl být proveden dle § 24 odst. 2 písm. y) ZDP. Tato skutečnost je obecně důvodem pro podání dodatečného daňového přiznání k dani z příjmů na daňovou povinnost nižší za zdaňovací období, ve kterém měl být odpis v souladu s výše uvedeným proveden.

Příklad:

společnost Gastro s. r. o. dluží společnosti Alfa pohledávku v hodnotě 350 000 Kč za odběr výrobků, pohledávka byla splatná v roce 2009. Na společnost Gastro bylo v roce 2010 zahájeno insolvenční řízení, která trvá i v roce 2015. Společnost Alfa přihlásila pohledávku vůči této společnosti do konkurzního řízení až v roce 2012.

Tato situace je zajímavá z pohledu tvorby daňových opravných položek, kdy nastává problém, že společnost Alfa včas nepřihlásila pohledávku do konkurzního řízení a nemůže si tedy vytvořit daňovou opravnou položku ve výši 100 % pohledávky. Společnost ale přihlásila pohledávku do určitého typu právního řízení a snaží se o její aktivní vymožení. V tomto případě lze místo tvorby daňové položky dle §8 zákona o rezervách č. 593/1992 Sb. (ZoR) použít § 8a, kdy si společnost bude moci moci snižovat daňový základ s touto opravnou položkou postupně.

Vznik pohledávky rok 2010	350 000 Kč	311/601
Tvorba účetní OP	350 000 Kč	558/391
Návrh pohledávky na odpis	nelze – pohledávka je v insolvenčním řízení	
Tvorba daňové OP ve výši 100 %	nelze – pohledávka nebyla přihlášena včas	
Tvorba daňové OP dle §8a zákona o rezervách:		
- rok 2012	20 % OP	70 000 Kč
- rok 2013	33 % OP	115 500 Kč
- rok 2014	50 % OP	175 000 Kč
- rok 2015	80 % OP	280 000 Kč
- rok 2016	100 % OP	350 000 Kč.

Příklad:

společnost Alfa eviduje pohledávku za odběr výrobků splatnou dne 30. 11. 2014 za paní Helenou Novákovou ve výši 25 000 Kč. Soudní vymáhání by bylo v tomto případě

neekonomické vzhledem k nízké výši pohledávky. Společnost využívá v roce 2015 možnost tvorby daňové opravné položky dle zákona o rezervách č. 593/1992 Sb. dle § 8c, kdy je možno tvořit daňovou opravnou položku k pohledávkám, které jsou po splatnosti 12 měsíců a jejich částka v úhrnu za jedním dlužníkem dosahuje do výše maximálně 30 000 Kč. Společnost následně odepisuje pohledávku do daňově uznatelných nákladů k 31. 12. 2015.

Vznik pohledávky rok 2014	25 000 Kč	311/601
Tvorba účetní OP rok 2015	5 000 Kč	558/391
Tvorba účetní OP rok 2015	20 000 Kč	558/391
Daňová OP byla vytvořena v roce 2015 do výše 100 % hodnoty pohledávky.		
Návrh pohledávky na odpis – rok 2014	25 000 Kč	546/311
Rozpuštění účetní OP	25 000 Kč	391/558
Zachycení na podrozvahových účtech	25 000 Kč	750/799

Pohledávka, jejíž hodnota je ve výši 100 % kryta daňovou opravnou položkou může být zcela odepsána do daňově uznatelných nákladů ihned nejen v situaci, kdy její hodnota je do 30 000 Kč ale i v situaci, kdy je pohledávka předmětem soudního řízení, které ještě probíhá. Pokud soudní řízení neskončilo, ale pohledávka je již vyoprávkovaná, lze přistoupit k jejímu odpisu v případě, že pohledávka byla soudem uznána jako existující. Tento krok pak snižuje hodnotu pohledávek, které jsou evidovány na rozvaze, pohledávka se po odpisu přesouvá do evidence podrozvahy.

Příklad:

společnost Alfa eviduje pohledávku za reklamní a propagační služby ve výši 600 000 Kč splatnou dne 1. 6. 2013 za paní Janou Zdeborovou. Pro vyšší částku pohledávky se společnost rozhodla dlužnici žalovat prostřednictvím soudu. Při předložení dokumentace společnost Alfa však nebyla schopna prokázat existenci uzavřené smlouvy mezi společností a dlužnicí, neboť na smlouvě chyběl právoplatný podpis dlužnice. Společnost Alfa se rozhodla pohledávku v roce 2015 odepsat po prohraném soudním řízení.

Vznik pohledávky rok 2013	600 000 Kč	311/601
Tvorba účetní OP rok 2013	120 000 Kč	558/391
Tvorba účetní OP rok 2014	480 000 Kč	558/391

Tvorba daňové OP rok 2013 (20 %)	120 000 Kč	neúčtuje se
Tvorba daňové OP rok 2014 (50 %)	300 000 Kč	neúčtuje se
Rozpuštění účetní OP	600 000 Kč	391/558
Odpis pohledávky daňová část – r. 2015	300 000 Kč	546/311-TX
Odpis pohledávky nedaňová část – r. 2015	300 000 Kč	546/311-NTX
Zachycení na podrozvahových účtech	600 000 Kč	750/799

Pohledávka byla odepsána do výše natvořené daňové opravné položky jako daňově uznatelný náklad (TX). Zbytek pohledávky, který nebyl kryt daňovou opravnou položkou, byl odepsán jako daňově neuznatelný náklad (NTX), který zvyšuje daňový základ pro daň z příjmu právnických osob.

Příklad:

společnost Alfa eviduje pohledávku vůči společnosti Jelínek s. r. o. ve výši 200 000 Kč za odběr výrobků splatnou k 1. 5. 2014. Část pohledávky ve výši 20 000 Kč činí vratné obaly. K 30. 9. 2014 bylo na dlužníka uvaleno insolvenční řízení, do kterého byla pohledávka včas přihlášena.

Hodnota pohledávky zboží	180 000 Kč	311/601
Vratné obaly	20 000 Kč	311/324
Tvorba účetní OP rok 2014	100 000 Kč	558/391
Tvorba účetní OP rok 2015	60 000 Kč	558/391
Tvorba daňové OP rok 2014 (100 %)	180 000 Kč	neúčtuje se
Odpis pohledávky	není přípustný – insolvenční řízení	

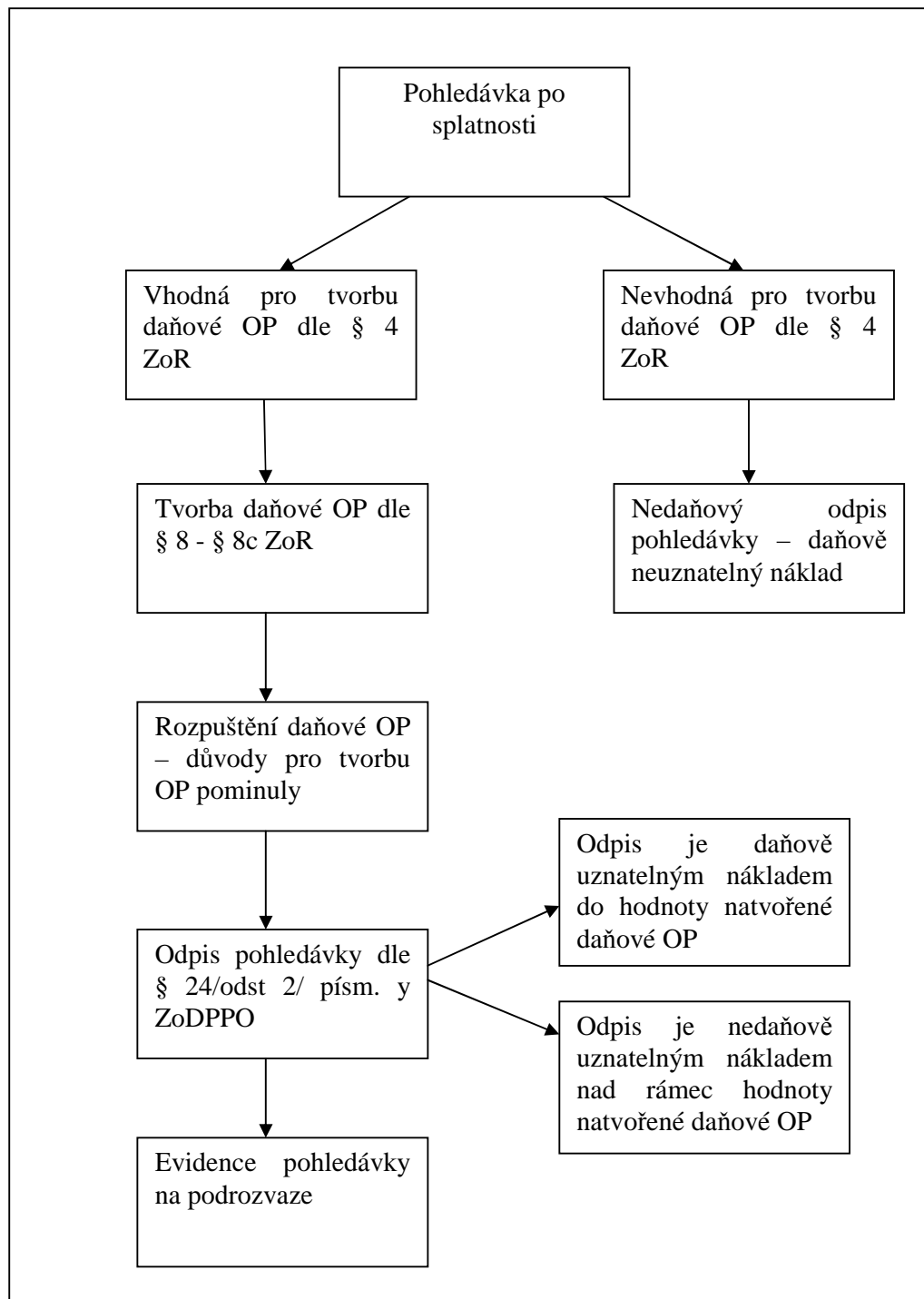
Daňová opravná položka byla v této situaci tvořena pouze k částce pohledávky, která byla snížena o zálohové obaly - 180 000 Kč. Odpis pohledávky není přípustný kvůli insolvenčnímu řízení, i když hodnota daňové opravné položky dosáhla 100 %.

4.14 Proces rozhodování u pohledávky po splatnosti

Pokud je evidována pohledávka po splatnosti, pak by měl každý případ takovéto pohledávky projít rozhodovacím procesem - znázorněno ve schématu č. 1, dle aktuálního zákona o rezervách (ZoR) upravujících tvorbu daňových opravných položek (OP) a zákona

o dani z příjmu právnických osob (ZoDPPO), který definuje daňově uznatelný náklad vztahující se k odpisu pohledávky.

Obrázek 4: Proces rozhodování u pohledávky po splatnosti

Zdroj: vlastní zpracování, 2015

4.15 Odpis pohledávek a jejich podrozvahová evidence

Při vyřazování nedobytné pohledávky z účetní evidence se velmi těsně prolíná pohled účetní s pohledem daňovým a pohledem ryze právním. Cílem poplatníka je zcela bezpochyby daňová optimalizace, využívající všech možností, kterým zákon o daních z příjmů buď nestačil zamezit, anebo alespoň výslovně dovolil, avšak v mezích vymezených zákonem a v rámci dovolených pravidel. Prakticky to znamená, že k odpisu pohledávky je vhodné z časového hlediska přistoupit pokud možno tehdy, pokud se jedná o náklad daňově uznatelný. V opačném případě dochází na straně poplatníka k nepříjemné situaci, kdy výnos z pohledávky byl sice kdysi zdaněn, avšak odpis pohledávky je navzdory této skutečnosti nákladem nedaňovým.

Společnost Alfa eviduje na nákladových účtech 546 odpisy pohledávek v následujícím analytickém členění:

Tabulka 11: Přehled účtů pohledávek včetně zůstatků účtů v mil. Kč

Číslo účtu	Název účtu	Zůstatek účtu mil Kč		
		F13	F14	F15
546_7050002	Odpis pohledávky – konkurz	0,0	1,5	1,5
546_7050003	Odpis pohledávky – nedobytné	33,5	15,8	15,8
546_7050004	Odpis pohledávky – prodej	0,0	0,0	3,9
546_7050801	Odpis pohledávky – nedobytné – nedaňový účet	8,3	31,0	27,1
	Celkem	41,8	48,3	48,3

Zdroj: účetnictví společnosti Alfa, vlastní zpracování, 2015

Ze zůstatků účtů výše je patrné, že společnost převážně odepisuje pohledávky do daňově neuznatelných nákladů a zvyšuje tak svůj daňový základ pro daň z příjmu. Jedná se zejména o pohledávky, které nesplňovaly zákonné požadavky pro tvorbu daňových opravných položek – tzn. zálohy vyplacené za nedodané služby nebo zálohy za obaly. Dále lze do této kategorie řadit pohledávky, u nichž nebyla prokázána jejich existence. Nejčastější důvody odpisu pohledávek ve společnosti Alfa jsou uvedeny v Tabulce č. 11 níže. Nejvíce převládá odpis pohledávky z důvodu exekuce, kdy majetek dlužníka, na

kterého byla uvalena exekuce, nestačil pokrýt veškeré jeho dluhy a exekuce je zastavena pro nedostatek majetku. Druhým významným důvodem pro odpis pohledávky je ukončení konkurzu, kdy majetek dlužníka opět nepostačuje k uspokojení veškerých pohledávek. Poslední významnou skupinou odpisu pohledávky jsou pohledávky do 30 000 Kč, ke kterým se může tvořit daňová opravná položka ve výši 100 % pohledávky v situaci, kdy jsou po splatnosti více jak 12 měsíců. K těmto položkám je vždy dle interního postupu vytvořena daňová opravná položka a jsou ihned odepisovány do daňově uznatelných nákladů.

Tabulka 12: Nejčastější důvody odpisu pohledávek od 1. 4. 2014 do 31. 3. 2015

Důvod odpisu	Hodnota pohledávky v tis. Kč
Neekonomické vymáhání	206,1
Odpis pohledávek do 30 tis. Kč	6 411,8
Exekuce zastavena-nemajetnost	20 412,5
Konkurz zrušen-nemajetnost	7 082,3
Ostatní	237,1
Dědické řízení ukončeno	10 632,7
Cese pohledávky	3 319,8
Celkem	48 302,5

Zdroj: účetnictví společnosti, vlastní zpracování, 2015

4.16 Příslušenství pohledávek

Smluvní pokuty a penále - jedná se o instrument, který tvoří nedílnou součást pohledávky v případě jejího vymáhání. Penalizace je bezprostředně spojena buď s aktem nesplácení, a nebo vzniká v případě, kdy dlužník přistupuje na formu splácení podle splátkového kalendáře. Ke smluvním pokutám a penále se netvoří daňová opravná položka. Stávají se zdanitelným výnosem na straně věřitele až v okamžiku, kdy byly ze strany dlužníka uhrazeny.

Úroky z prodlení – čím déle je pohledávka po splatnosti, tím se smluvní úroky z prodlení zvyšují v neprospěch dlužníka a pohledávka narůstá.

Příklad:

společnost Gastro s.r.o. odebrala na fakturu dne 1. 6. 2015 od společnosti Alfa zboží v hodnotě 200 000 Kč s datem splatnosti do 30. 6. 2015. Z důvodu neschopnosti splatit svůj závazek řádně a včas společnost Gastro s. r. o. požádala o splácení svého dluhu prostřednictvím splátkového kalendáře. Mezi společnostmi byla uzavřena dohoda o splátkách dluhu stanovující měsíční splátky na 20 000 Kč. Interně je smluvní pokuta ze strany společnosti Alfa stanovena na 5 000 Kč a úroky ze splátkového kalendáře činí 10 %. Pokud dojde k situaci, že dlužník nebude schopen splácet ani dle stanoveného splátkového kalendáře, pak hodnota pohledávky včetně smluvní pokuty a úroku z prodlení bude vymáhána prostřednictvím soudní žaloby.

Faktura za odběr zboží	200 000 Kč	311/601
Interní doklad na rozúčtování splátek	20 000 Kč	311/311
Smluvní pokuta	5 000 Kč	311/646
Úrok z prodlení	20 000 Kč	311/662

Neschopnost dlužníka splácet za odebrané zboží ve výši 200 000 Kč vůči společnosti Alfa představuje pro dlužníka navíc náklad 25 000 Kč.

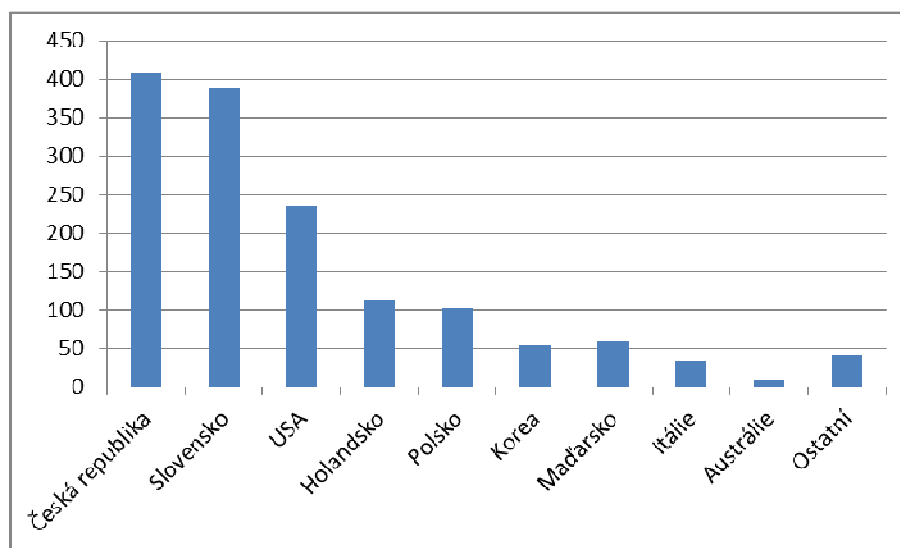
4.17 Pohledávky za subjekty ve skupině

Společnost Alfa je členem rozsáhlého koncernu zaměřujícího se na výrobu alkoholických a nealkoholických nápojů. Zároveň masivně exportuje svoje výrobky do celého světa. Exportované zboží je vždy zasíláno smluveným distributorům v rámci dané destinace, které mají zároveň vůči společnosti Alfa status společnosti ve skupině. Ceny mezi spojenými osobami (spřízněné strany) jsou definovány na základě tzv. arm's length principles (OECD Transfer pricing guidelines, 2010) a neměly by být tržně odlišné od cen, které jsou poskytovány ostatním nespřízněným stranám. Zároveň by neměly být těmto osobám poskytovány jakékoliv výhody vztahující se k délce splatnosti faktur ve srovnání s ostatními klasickými zákazníky. Důvodem pro toto opatření je zamezení vyhýbání se zdanění výnosů v jurisdikci s vyšším zdaněním a přesouvání zisků do zemí s nižší daňovou zátěží.

Níže v grafu č. 7 jsou uvedeny jednotlivé země, kde má společnost Alfa největší pohledávky (v rozvahové hodnotě) za spojenými osobami v rámci skupiny. Největší pohledávky má společnost v České republice, protože zde sídlí ještě dvě partnerské

společnosti ve skupině. Další významná partnerská společnost je usazena na Slovensku. Zajímavé jsou pohledávky například vůči Jižní Koree nebo Austrálii, pokud by nebyly uhrazeny, je jen malá šance, jak pohledávky z těchto destinací soudně vymoci. Protože se jedná o pohledávky k osobám kapitálově spojeným, netvoří se k těmto pohledávkám daňové opravné položky a jejich případný odpis by tedy znamenal pro společnost Alfa zátěž ve formě daňově neuznatelného nákladu. Pohledávky za spojenými osobami jsou vedeny v cizí měně – nejčastěji je fakturace prováděna v měně USD nebo EUR. Pohledávky evidované v cizí měně na rozvaze jsou každoročně přepočítávány aktuálním ročním kurzem vyhlášeným Českou národní bankou k 31. 12. Přecenění pohledávky má vliv na změnu účetní a daňové opravné položky, které pro svůj výpočet vycházejí z hodnoty pohledávky.

Graf 7: Stav pohledávek za spojenými osobami k 31. 3. 2015 v milionech Kč

Zdroj: výroční zpráva společnosti k 31. 3. 2015, vlastní zpracování, 2015

4.18 Silné a slabé stránky správy pohledávek ve společnosti Alfa a.s.

Společnost Alfa eviduje velmi silnou zákaznickou základnu tvořenou převážně tuzemskými odběrateli, výjimkou ale nejsou pohledávky vůči zahraničním subjektům. Aby mohly být ve společnosti Alfa pohledávky optimalizovány, je třeba přihlédnout k východisku, jak jsou vůbec pohledávky řízeny – protože tento stav určuje možnosti pro doporučení možných účetních a daňových optimalizací.

Za silné stránky společnosti v oblasti řízení pohledávek a rizika lze považovat systém nastavení kreditních limitů, jejich pravidelná kontrola a jasně stanovené zásady pro nově přichozí zákazníky. Oblast vymáhání pohledávek je jasně definovaná, podpořena vnitropodnikovými směrnicemi. Ve společnosti jsou využívány různorodé formy vymáhání pohledávek dle požadavků podnikatelské praxe. I když je postup s dlužníkem a jeho fáze procesně formulovány a dodržovány, společnost nemotivuje zákazníky zlepšit jejich platební morálku s pomocí bonusů nebo skont při včasném zaplacení. Je to částečně z toho důvodu, že společnost má silnou dodavatelskou pozici a tudíž má vyšší sílu k prosazování cen svého zboží a větší působnost na své odběratele. V oblasti řízení rizika a vymáhání pohledávek je tedy společnost dobře připravena.

Za podstatnou slabou stránku týkající se správy pohledávek společnosti lze označit rozdělení správy pohledávek z řídicího hlediska v rámci dvou úseků – oddělení Pohledávek a oddělení Kreditu. Oddělení Kreditu spravuje veškeré spisy dlužníků po procesní stránce vymáhání. Oddělení Pohledávek by mělo reflektovat změny v těchto spisech do účetnictví. Bohužel údaje, které jsou ve spisech zaznamenávány, se se značným zpožděním promítají do účetnictví, čímž společnost přichází v některých případech o výhodnější zákonné možnosti odpisu pohledávky nebo vyšší tvorby opravné položky. Výhodné by bylo v této situaci pro společnost vytvořit menší týmy, které by měly na starosti celou agendu pohledávek z lokálního hlediska (př. dle odběrných regionů v ČR) včetně reflektování těchto změn do účetnictví a daní.

Správa zastaralých pohledávek ve společnosti téměř neexistuje – společnost stále eviduje pohledávky, které jsou po splatnosti více jak 10 let – tyto by chtěly ověřit, zda ještě nejsou promlčené a podniknout kroky buď k urychlenému vymožení pohledávek a nebo rozhodnout o odpisu těchto pohledávek do nákladů.

Další zlepšení je možné v systémovém zpracování agendy pohledávek pomocí výpočetní techniky – vzhledem k tomu, že je v současném systému algoritmována jen určitá část procesů vztahující se k pohledávkám, jsou nutné manuální vstupy kvalifikovaných pracovníků do této oblasti, kteří mají pravidelně pohledávky kontrolovat a aktualizovat tvorbu daňových opravných položek.

5 Zhodnocení výsledků a doporučení

Vzhledem ke zjištěným skutečnostem (velké množství zákazníků, rozdílnost ve velikosti obrátů, vliv na finanční toky, rychloobrátkovost prodávaného zboží) společnost zvolila optimální systém řízení pohledávek z pohledu zajištění a vymáhání pohledávek. Jsou stanoveny jasné kreditní limity a zakotveny postupy v interních směrnících společnosti, které usměrňují činnosti z pohledu zajištění a vymáhání pohledávek. Z organizačního pohledu by měly být zajištěny synergie mezi oddělením Kreditu a oddělením pohledávek, aby docházelo k jednotnému a komplexnímu pohledu a zpracování problematických pohledávek ať už po daňové nebo účetní stránce.

V současné době je možno identifikovat pouze malé množství pohledávek, které není vymáháno z důvodu nízké hodnoty. Náklady na vymáhání by v tomto případě překročily hodnotu pohledávky, a tudíž je proces vymáhání ekonomicky neefektivní. Bohužel stále zůstává v účetní evidenci společnosti velké množství zastaralých pohledávek, které nejsou z účetní evidence odepsané. Čím déle je pohledávka po splatnosti, tím klesá možnost jejího reálného vymožení z pohledu cash flow. Pohledávky, které jsou dlouhodobě neuhrazeny a jejichž existence je s dlužníkem potvrzena, by měly být odepisovány na účetní podrozvahu – jednak tím dojde k vyčištění účetní evidence a za druhé tyto pohledávky nebudou zkreslovat finanční ukazatele (likvidita, čistý pracovní kapitál). Evidence pohledávek na podrozvaze by měla věrně evidovat vlastnická práva společnosti, která jsou stále zachována ve vztahu k existujícím pohledávkám.

Dále by u zastaralých pohledávek bylo vhodné zvážit jejich cesi – prodej jinému subjektu, který se dále bude zabývat jejich vymáháním. Cese pohledávek může být z daňového hlediska ztrátová do výše vytvořené daňové opravné položky. Nedochozí pak k situaci, kdy je společnost nucena zdanit ztrátu z prodeje pohledávky, navíc je alespoň část pohledávky hotovostně splacena.

Z pohledu účetní optimalizace by dále bylo vhodné zvážit ukončení účetního postupu, kterým se účtují přísudky advokátních kanceláří. Tyto účetní postupy přinášejí vysokou administrativní náročnost a zároveň znepřehledňují saldo účtu zákazníka. Společnost touto evidencí sleduje přehled nákladů, které se vztahují k vymáhání pohledávek v soudním

řízení. Tyto informace by ale měla poskytovat také advokátní kancelář při fakturaci jednotlivých úkonů – evidence je tedy v tomto případě zdvojnásobena.

Společnost by dále měla z jak z účetního tak i daňového hlediska zvážit změnu procesu účtování o splátkových kalendářích. Každá splátka by měla být účtována pod originálním číslem účetního dokladu. V případě nezaplacení jedné splátky by měly být tyto doklady stornovány a pohledávka by měla být účtována zpět na rozvahové účty v jedné částce s uvedením správného data splatnosti (dle poslední splátky). Na účetní evidenci splátkových kalendářů pak může navazovat správná tvorba daňové opravné položky, která je v součtu vyšší než tvorba daňové opravné položky k jednotlivým splátkám, které jsou separátně daňově posuzovány.

Z pohledu daňové optimalizace a zároveň snížení daňového rizika by se společnost měla zaměřit na správnou výši daňových opravných položek (v souvislosti s možností čerpání investičních pobídek). Provéřit tvorbu záporné daňové položky – tzn. spárovat neidentifikované přijaté platby k nejstarší otevřené pohledávce a záporné daňové položky již netvořit, neboť dochází k nesouladu s doporučeným postupem tvorby daňových opravných položek a koordinačním výborem č. 438/17.12.14. Odepsat pohledávky, které jsou do 100 % kryty daňovou opravnou položkou (kromě pohledávek v insolvenčním řízení) a jejich další evidence na podrozvaze by vedla ke zjednodušení daňové evidence a k redukci počtu pohledávek, ke kterým má být každoročně tvořena daňová opravná položka.

6 Závěr

Pro tuto práci byla vybrána nadnárodní společnost, která působí na rychloobrátkovém trhu. Je to z toho důvodu, že u této společnosti je k dispozici široké portfolio pohledávek, u kterých je zároveň nastavena krátká doba splatnosti. Riziko nezaplacení pohledávky vzniká tedy mnohem rychleji než u jiných společností. Navíc nadnárodní rychloobrátková společnost musí řešit různorodé případy v souvislosti s účetní a daňovou agendou pohledávek než společnost, která má menší podnikatelský rozsah a unifikovanou odběratelskou základnu.

Cílem diplomové práce bylo vytvoření návrhu na optimalizaci pohledávek z účetního a daňového hlediska u vybraného podnikatelského subjektu. V souvislosti s účetní a daňovou optimalizací byly v rámci navrhovaného modelového řešení definovány silné a slabé stránky správy pohledávek ve společnosti.

Účetní optimalizace v této práci byla naplní prvního dílčího cíle práce. Byla zaměřena na zjednodušení agendy pohledávek a doporučení odstranit postupy, kdy je evidence stejných informací v účetnictví zdvojená. Dále byla doporučení směřována do oblastí, kde by se účetní evidence pohledávek měla změnit – např. účtování o splátkových kalendářích či odpisy pohledávek do podrozvahové evidence.

Z hlediska daňové optimalizace byla práce v rámci druhého dílčího cíle směřována na správnou výši daňových opravných položek, jejichž tvorba byla demonstrována na praktických příkladech včetně zhodnocení každého demonstrativního scénáře. Pro snadnější orientaci v problematice daňových opravných položek bylo konstruováno základní rozhodovací schéma, které usnadňuje orientaci v problematice opravných položek a je vhodné k praktickému využití.

V současné době je společnosti poskytnuta možnost čerpat investiční pobídky. V případě, že dojde k jejich čerpání, poskytnutá výše pobídky je závislá na správně stanoveném základu daně z příjmu právnických osob, je ovlivněn také správnou evidencí pohledávek a tvorbou daňových opravných položek. Společnost by tedy měla v oblasti pohledávek aplikovat jednotné procesní postupy včetně správného výkaznictví.

Uvedená doporučení vyplývající z této práce budou předložena vedení společnosti a po schválení implementována do praxe. Společnost Alfa plánuje v roce 2016 otevřít projekt, který se zaměří na ověření výsledků navržené optimalizace pohledávek. Budou vytipováni největší dlužníci, jejichž spisy budou kontrolovány, v souladu s informacemi ve spisech bude procházeno účtování včetně výše daňové opravné položky. Ověřována bude také správnost tvorby daňové opravné položky a stanovení základu daně z příjmu právnických osob pro účely čerpání investičních pobídek. Budou revidovány splátkové kalendáře a výše daňových opravných položek, které jsou k těmto splátkovým kalendářům tvořeny. Dále budou vybrány problémové pohledávky, které jsou nedobytné s tím, že bude uvažována možnost cese (i s případnou ztrátou do výše vytvořené daňové opravné položky), aby bylo dosaženo peněžního toku plynoucího z těchto pohledávek.

7 Seznam použitých zdrojů

Seznam literárních zdrojů:

1. BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky: právně, daňově, účetně*. 3., rozš. vyd. Praha: Grada, 2007, 135 s. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-1816-3.
2. DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 241 s. Daňová řada. ISBN 978-80-7357-599-1.
3. OECD. *OECD transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations*. 2010 ed. Paris: OECD, 2010. ISBN 9789264090330.
4. PERTHEN, Ervín. *Správa a vymáhání pohledávek v praxi*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 4, 79 stran. Právo prakticky. ISBN 978-80-7478-952-6.
5. PILAŘOVÁ, Ivana. *Účetní závěrka, základ daně, finanční analýza podnikatelských subjektů roku 2013*. 6. přeprac. vyd. Praha: 1. VOX, 2013, 199 s. ISBN 978-80-87480-20-
6. PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. 2. vyd. Olomouc: Anag, spol. s r.o., 2011, s. 48-49, ISBN 978-80-7263-678-5.
7. Studie Unternehmensinsolvensen in Europa 2013/2014 , Creditreform Wirtschaftsforschung, © 2014, Verband der Vereine Creditreform e.V., Hellersbergstr. 12, 41460 Neuss, publizieren 19. 5. 2014.
8. VALACH, Josef. *Finanční řízení podniku: zakládání podniku, finanční analýza, oběžný majetek, plánování, zdroje a formy financování, investiční rozhodování, hospodářský výsledek, oceňování podniku*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress, 1999, ISBN 8086119211.
9. VONDRÁKOVÁ, Alena. *Vymáhání pohledávek*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 13, 868 s. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-686-8.

Seznam internetových zdrojů:

10. Český účetní standard č. 5, [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupný z: <http://business.center.cz/business/finance/ucetnictvi/ceske-ucetni-standardy/podnikatele/005.aspx>
11. DOLEČEK, Marek. Pohledávky [online]. 1. 1. 2014 [cit. 2015-01-25]. Dostupné prostřednictvím Businessinfo.cz z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-ppbi-51112.html#!&chapter=2>.
12. Dlužník vám neplní dluh, můžete pohledávku postoupit, 26. 6. 2014 [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupný z: <http://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/dluznik-neplni-dluh-postoupeni-pohledavky.html>,
13. Index bonity, [online]. [cit. 2015-01-29]. Dostupné z: <http://www.podnikator.cz/provoz-firmy/financovani/financovani-podnikani/n:16150/Index-bonity>
14. Koordinační výbor č. 438/17.12.14 - Tvorba daňových opravných položek v situaci, kdy věřitel neprovede vzájemný zápočet [online]. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: https://www.economis.cz/images/registered/zapis_12_14.pdf
15. KRČOVÁ, Soňa, Insolvenční řízení, 2011 [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: <http://www.pomocoddluzit.cz/konkurz/>.
16. Průměrná lhůta splatnosti se zkrátila o 13 dní, dostupné z web Zet.CZ: <http://www.zet.cz/tema/prmrn-lhta-splatnosti-faktur-se-zkrtila-o-13-dn-533> [online]. 15. 7. 2013, [cit. 2015-02-01]
17. Studie Bisnode a Dun & Bradstreet 2015, [online]. [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://probyznysinfo.ihned.cz/fi%20nance-pohledavky-zavazky/c1-64062860-platebni-moralka-ceskych-firem-se-zlepsila-je-nad-evropskym-prumerem%20rem-se-zlepsila-je-nad-evropskym-prumerem>
18. TOP 100 největších plátců daní v ČR za rok 2014, 29. 5. 2015, [online]. [cit. 2016-02-01]. Finanční správa ČR. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/placeni-dani/ocenovani-poplatniku/2015/vybrane-pravnicke-osoby-seznam-top-100-6127>

Další zdroje:

19. České účetní standardy ve znění k 1. 1. 2015
20. Organizační struktura společnosti, 2015
21. Účetní evidence společnosti Alfa, a.s.
22. Vnitropodniková směrnice Kreditní limity, 2015
23. Zákon o dani z příjmu právnických osob č. 586/1992 Sb. ve znění k 1. 1. 2015.
24. Zákon o rezervách č. 593/1992 Sb. ve znění k 1. 1. 2015.
25. Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb. k 1. 1. 2015

Seznam tabulek

Tabulka 1: Účtování vzniku pohledávky.....	17
Tabulka 2: Tvorba a rozpuštění účetní opravné položky	21
Tabulka 3: Prodej pohledávky	23
Tabulka 4: Tvorba daňových opravných položek dle § 8a v zákonné úpravě do 31. 12. 2013	26
Tabulka 5: Koeficienty zajištění pohledávek.....	35
Tabulka 6: Frekvence kontroly nastavených kreditních limitů.....	35
Tabulka 7: Přehled účtů pohledávek včetně zůstatků účtů v mil. Kč	36
Tabulka 8: Přehled tvorby účetních opravných položek ve společnosti Alfa	37
Tabulka 9: Přehled účtů pohledávek včetně zůstatků účtů v mil. Kč	37
Tabulka 10: Kódy daňových opravných položek	50
Tabulka 11: Přehled účtů pohledávek včetně zůstatků účtů v mil. Kč.....	59
Tabulka 12: Nejčastější důvody odpisu pohledávek od 1. 4. 2014 do 31. 3. 2015.....	60

Seznam obrázků

Obrázek 1: Příklad prodeje pohledávky se ztrátou – účtování na syntetické účty.....	42
Obrázek 2: Projde pohledávky se ztrátou s pokrytím daňové opravné položky – účtování na syntetické účty.....	43
Obrázek 3: Prodej pohledávky se ziskem – účtování na syntetické účty	44
Obrázek 4: Proces rozhodování u pohledávky po splatnosti	58

Seznam grafů

Graf 1: Pohledávky evidované dle doby po splatnosti (v rozvahové hodnotě v Kč).....	45
Graf 2: Rozdělení portfolio pohledávek dle druhu vymáhacího řízení	45
Graf 3: Rozbor stárí pohledávek nad 5 let v mil Kč.....	46
Graf 4: Pohledávky v rozvahové hodnotě v členění dle jednotlivých kategorií opravných položek k 31. 3. 2015	51
Graf 5: Hodnota pohledávky a výše daňové opravné položky k 31. 3. 2015	51
Graf 6: Procento daňových opravných položek tvořených k pohledávkám v soudním řízení k 31. 3. 2015	52
Graf 7: Stav pohledávek za spojenými osobami k 31. 3. 2015 v milionech Kč	62

8 Přílohy

Příloha I. – Přehled použitých účtů

Rozvahové účty (syntetické členění):

- 221 – Bankovní účty
- 311 – Pohledávky z obchodních vztahů - odběratelé
- 312 – Směnky k inkasu
- 313 – Pohledávky za eskontované cenné papíry
- 315 – Ostatní pohledávky
- 324 – Přijaté provozní zálohy
- 325 – Ostatní závazky
- 345 – Ostatní daně a poplatky
- 391 – Opravná položka k pohledávkám

Výsledkové účty (syntetické členění):

- 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek
- 601 – Tržby za vlastní výrobky
- 604 – Tržby za zboží
- 644 – Smluvní pokuty a úroky z prodlení
- 646 – Výnosy z odepsaných pohledávek
- 662 – Úroky z prodlení
- 648 – Ostatní provozní výnosy

Podrozvahové účty (syntetické členění)

- 750 – Odepsané pohledávky
- 790 – Párový účet podrozvahy

Vnitropodnikové účty společnosti Alfa (analytické členění)

- 311_200000 – Pohledávky z obchodního styku – tuzemsko
- 311_2000001 – Přijaté směnky snižující účet pohledávek
- 322_2010000 – Pohledávky z obchodního styku ve skupině
- 311_2060000 – Exportní pohledávky
- 391_2005001 – Opravné položky k tuzemským pohledávkám daňové

391_2005003 – Opravné položky k tuzemským pohledávkám nedaňové

391_2015001 – Opravné položky k ostatním pohledávkám nedaňové

546_7050002 – Odpis pohledávky – konkurz

546_7050003 – Odpis pohledávky – nedobytné

546_7050004 – Odpis pohledávky – prodej

546_7050801 – Odpis pohledávky – nedobytné – nedaňový účet